

545642
С18

A portrait of Kaskimbek Saltykov, a middle-aged man with dark hair, wearing a dark suit, a light-colored shirt, and a purple tie. He has a serious expression. On his left lapel, there are two medals: a smaller one with a red ribbon and a larger one with a star. The background is a textured gold color on the left and a solid blue color on the right. The text 'Кәкімбек САЛЫҚОВ' is printed in white on a red rectangular background in the upper right corner.

Кәкімбек
САЛЫҚОВ

40231

1995/1

БАЙЖЕН ЖОЛЫ

A decorative white flourish with intricate scrollwork and floral patterns, positioned horizontally across the bottom of the page, partially overlapping the large red text.

Кәкімбек САЛЫҚОВ

*Еңбек ері, ұлы Отан соғысының ардагері
Бәйкен Әшімовтың 90 жасқа толған
мерейлі тойына арналды*

БӘЙКЕН ЖОЛЫ

*Лирикалық поэма
және өлеңдер*

"Сөздік-Словарь"
2007

*Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат
министрлігінің бағдарламасымен басылып шықты.*

С 18 Салықов Кәкімбек
Бәйкен жолы. — Алматы: “Сөздік-Словарь”, 2007. —168 бет.

ISBN 9965-822-09-3

Қазақтың көрнекті ақыны, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Кәкімбек Салықовтың бұл жинағына “Бәйкен жолы” атты поэмасы және осы тақырыпқа сәйкес өлеңдері өмір көріністерінің айшықты мезеттерін сипаттайды. Қай өлеңді алсақ та, Еңбек ері, Отан соғысының ардагері, Қазақстанның үкіметін он төрт жыл басқарған елдің ардақты ақсақалы Бәйкен Әшімовтің бейнесін сипаттауға арналған. Кітап сүйкімді лирика мен әдемі әзілге бай. Той толғаныстары поэзиядағы жаңалық іспеттес қырынан көрініп тұр. Жаңа жинақты жыр сүйгіш қауым ризашылықпен қарсы алар деп сенеміз.

40351

С $\frac{4702250202}{00(05)-07}$

ББК 84 Қаз 7-5

012

ISBN 9965-822-09-3

© Салықов К., 2007
© Сөздік-Словарь, 2007

Алғы сөз

Қара сөзден өлең онай ақынға,
Сергек сезім көнер ойлы ақылға.
Алғы сөзді
Жаздым арнау өлеңмен,
Татымы бар ой жатсын деп затында.

Батырсың ба жаудан кегін мол алған,
Ақынсың ба зор құрметке оранған,
Жер бетіне
Даңқын қанша жетсе де,
Зор атақ сол ұлттың ұлы бола алған.

Ағыбайдай бермес жауға намысын,
Мағжандай оқтан таймас ар үшін,
“Ұлттың ұлы” деп атайды қазағым,
Қажу білмес қазанат туған арысын.

Бәйкен жайлы кірсем үлкен кеңеске,
Ол да нағыз ұлттың ұлы емес пе.
Үкіметті дәл он төрт жыл басқарып,
Тікті жалау 90 жастық белеске.

Қанаттас боп
Қыл өтпеген арадан,
Ең сенімді серіктестік қалаған,
Қонаев пен Әшімовті жөн болар,
Бірге ардақтап шығармаған санадан.

Ізгілік пен мейірбандық арнасы,
Қалды артта талай сәтті таңбасы.
Бәйкен жолы дербестікті аңсаған,
Даналар салған даңғыл жолдың жалғасы.

Бірінші бөлім

Өлеңдер

Өмірдің академигі

Асыл жандар арсыздыққа көнбейді,
Тура сілтеп, алға алаңсыз өрлейді.
Ерлігімен ел мұңына сеп болып,
Салт-дәстүрмен ереженді жөндейді.

Соның бірі Бәйкен-аға Әшімов,
Сүрлемейік ақиқатты жасырып:
Дәл он төрт жыл үкіметті басқарса,
Мәскеуден де жүрді амалын асырып.

Бір сырлы жан бойда өнері мың қырлы,
Қазақ үшін ғажап істер тындырды.
Қолда барды қорлағанды жек көріп,
Тегістеді кейде кедір-бұдырды.

Бодан тірлік бұзды талай қамалын,
Дауыл кешті күтпей өмір самалын.
Көрі-жасқа бірдей ізет білдіріп,
Азаматтың сақтай білді адалын.

Ізгіліктің бек сақшысы жүрегі,
Білмегенге сәл жымыып күледі.
Мың тексеріп түк таппаған
Колбиндер,
Сол күндерден тазалығын біледі.

Үлкен талант
Сезді өресін ел іші,
Есіл-Көкше дейді әйдік егінші.
Шахталарда кеншілікті игеріп,
Жетісуда болды күріш егуші.

Алау-жалау жоқ қызбаға жерігі,
Алда жүрді қиындықта ең ірі.
Қарт майдангер, Еңбек ері
дәл айтсақ:
Ол өмірдің үлкен академигі.

01.07.2007ж.

Астана

Есіл таңы

Атқанда арай шашып Есіл таңы,
Шықты ғой жас күнімдей есім тағы.
Тоғайдан тоқсан тарау бұлғақтаған,
Тотының таңға ғашық естілді әні.

Ақ сәуле күлім қаққан сүймес кімді,
Жауқазын қызғалдақпен тілдестірді.
Күн шықты аппақ жүзің жарқ еткендей,
Өзіңмен бала күнгі үндестірді.

Ақ шуақ көк Есілдің таң самалы,
Аққу, қаз сырнай-керней қарсы алады.
Сандуғаш сайда сайрап сәлемдесе,
Көңілдің дамыл тапты аңсағаны.

Сағыныш осындайда селдіреді,
Ән неткен таза нәркес мөлдір еді.
Осылай жатады екен тебіреніп,
Лүпілдеп таң мезгілде ел жүрегі.

12.05.2002 ж.

Астана

Ғашық қала Алматы

Алматы алмағайып әсем қала,
Қазағым басын иген көсем қала.
Атқан таң бір сүйеге аңсап жетсе,
Батқан күн қимай жылжыр бөсең ғана.

Жұлдыздай көш бастаған Үркердегі,
Алматы махаббаттың үлкен төрі.
Жұмақтың бір апортын ала келіп,
Һау-Ата, һау-Ананың түскен жері.
Жан құштар жемісіне баққа келіп,
Таппадық махаббаттан басқа желік.
Салса да қанша тыйым өте төтті,
Біз дағы сол алманы татқан едік.

Бүлт сүйген тау гүліндей ашық қала,
Жан-жаққа жатыр нұрын шашып қана.
Көрген жан Алматыға ғашық болса,
Алматы адамзатқа ғашық қала.

27.04.2003 ж.

Алматы

Жасай бер, біздің Елорда

Жауқазын әсем, жас қала,
Көңілге жылы наз арттың.
Елорда болдың Астана,
Ақмоласы қазақтың.

Атаған бабам “Ақ қамал”,
“Ақ күмбез” сені түрленткен.
Тарихта таңба сақталар,
“Қараөткел” көрген құрметпен.

Целиноград боп атандың,
Жоқ атау туып сөзімде.
Ол да бір көрген қатал күн,
Амалсыз көнген төзімге.

Қазағым мақтан етерлік,
Сәулет пен дәулет шыңысың.
Сан ұрпақ сақтап өтерлік,
Тәуелсіздік туысың.

Ежелгі арман өтелген,
Нығайды қазақ елдігі.
Ақталды шаңырақ көтерген,
Елбасының ерлігі.

Қыранға лайық өмір боп,
Жөптеді жолын құмар Күн.
Сен көркейсең көңіл тоқ,
Мерейім өсіп қуандым.

Дербестік жедел баптаған,
Нығайып бекем тез орна.
Ақ тілекті ақтаған,
Жасай бер, асқақ Елорда.

21.02.2003 ж.

Астана

***Ағалар үшін алғысым
(Нұрсұлтан Назарбаевқа)***

О, тоба жүзіміз ашылды,
Жаңалық бүрқанған күн жетті.
Оналдық бір сілкіп ғасырды,
Жаңқалап астамшыл індетті.

Сәкен мен Ебіней, Қаныштың,
Аттары бұлт жарып жарқ етті.
Шашқандай ақ сәуле жаны ұшқын,
Жас қыран басты ескі тәлкекті.

Басталды ақжолтай жақсы ісі,
Оқысақ “Правда” газетін.
Біздің ел бүгінгі басшысы,
Сынапты ескілер ғадетін.

Қос ғалым, ақиық ақынның,
Қуғында болғанын айтты анық.
Ақ қайнар шығарды батыл үн,
Үшеуін халқына қайтарып.

Қаныш пен Сәкеннің тойлары,
Елдіктің еңсесін көтерді.
Дес келіп ақ тілек ойдағы,
Бар қазақ күткені өтелді.

Университет өзінің төл ісі,
Ебінейдің атына берілді.
Жан аға өркендеп өрісі,
Тарқатты көкіректе шерімді.

Жыр құмар жасымнан салтым бар,
Толтырып қойыппын дәптерді.
Айта алмай жүруші ем сан жылдар,
Бір парыз ақтайтын сәт келді.

Осы өлең алғысым, Нүреке,
Үш жұлдыз, үш аға атынан.
Әр ісің тапсын зор береке,
Ел-жұртты бірлікке шақырған.

19.01.2000 ж

Бәйкен аға бүгінгі

Ізгілік Бәйкен тілегі,
Қонды зор бақыт асылға.
Бар өмірлік тірегі,
Бақыт жеңгем қасында.

Орны сай төрдің көшінде,
Шырайын бұзбас нұр жүзі.
Жарқырай түсті төсінде,
Ерліктің алтын жұлдызы.

Сыпайы, мығым жүрісі,
Күш-қуат тағдыр сыйлады.
Ойлантып өлем тынысы,
Саясаттан хабар тыймады.

Тарихтан жіті талдайды,
Кешегі мен бертінді.
Мақтауға бірақ бармайды,
Горбачев пен Ельцинді.

Конгресте қызу сөзбенен,
Үдеткен есер айқайды,
Иран жақты көздеген,
Бушке де басын шайқайды.

Естелік сөзін шыңдайды,
Ақ қағаз, қалам құралы.
Көзімен көпті тындайды,
Кемістік етсе құлағы.

Қазбаламай бар сырын,
Тоқтайын қозғап шетінен.
Сүйеді ол әлі жасырын,
Жеңгемнің тәтті бетінен.

07.07.2007ж.

Тіл жорығы

Тіл күрмеліп кенестік “жұмағында”,
Судай сіңсе құрдымға құба құмда.
Байтұрсынов бастады қорғау жолын,
Ана тілін “ортақ тіл” құрамында.

“Рухани көсемі” ұлтымыздың,
Деп Әуезов құптады ғұрпын ізгі.
Тіл жорығын өзі де жасап өтті,
Сүйсіндіріп туған ел-жұртымызды.

Мағжан ақын ұрандап Тұран барын,
ІІпәкәрімдер үзбеді құран нәрін.
Жасап берді жас Қаныш ғылым тілін,
Есеп-қисап оқулық құралдарын.

Егемендік алғанда елім менің,
Тіл тұғыры берік деп сеніп едім.
Орыс аздай, өзгеше қорыс келіп,
Тіл жорығы байқадық кемігенін.

Өндірісті сатумен маздаушылар,
Татулығы тіліммен аздау шығар.
Қазақтардың діңкесін қатырады,
Ағылшынша сөйлесіп “жалдаушылар”.

Міне, содан үрейім еселенді,
Орыс аздай шет тілдер кеселі енді.
Ахаң айтқан “Қазақтық қалып” қайда?
Сол “калыпқа” салайық өсер елді.

“Ана тілі” — деген зор бастаманы,
Табылмайды қорғаудың басқа мәні.
Тіл жорығын Ақаңша ағындатсақ,
Ұлтты сақтау сол болар басты амалы.

Тазаланып шұбар тіл ала-құла,
Нұр байлансын жас ұрпақ талабына.
Барша қазақ қазақша сөйлеспесек,
Дым бітірмес әрекет шала, пұла.
03.10.2000 ж.

Көкшетаудың қаласы

Көкшетаудың қаласы мен даласы
“Қопа” көлдің құмқайрақты жағасы
Бала күнде талай асыр салған жер
Шабыт қозғап жібергенін қарашы.

Қасқыр көріп бұға қалған баладай,
“Бұқпа” жатыр жан жағына қарамай.
Беу, ескі дос!
Көтер, десем басыңды,
Міз бақпайды жалт қарауға жарамай.

Жетіжылдық ер балалар мектебін,
Тәмәмдап ем,
Тентек етіп ерке күн.
Төбелессіз өтпеуші еді үзіліс,
Әр сағатты еске алып сыр шертемін.
Әне, шулы “Шағалалы” өзені,
Қандай ғажап...
Жар түбінде кезеңі.
Жалаңаяқ ізім жатыр құмдақта,
Дәл көрсетіп балық үйір межені.

Қара мойыл жарқ еткенде жанары,
Шыдай алмас тірі көкірек саналы.

Суға келген
Көрші қызы телміріп,
Қармақтағы ақмарқаға қарады.
Егделі пен ерке күннің арнасы,
Алыс екен көрінбестей шамасы.
Осынау қызды тым ертерек ұзатқан,
Ол да сенсің Көкшетаудың қаласы.

15.08.2000 ж.

Бурабай

Саясаткерлік Абайы

Қиындық жастай табысқан,
Нәр алған ар мен намыстан,
Сайыстан мол ғой ұққаны.
Әр күні жігер қайратқан,
Төсіне жұлдыз байлатқан,
Зор бақыт төрге шыққаны.
Бәйкен елдің абызы,
Төгілген көпке арайы,
Саясаткерлік Абайы.

Қолына билік тигенде,
Қыраны құсты ілгенде
Қазынаға қолын сұқпады.
Сабырмен болжап жан-жақты,
Ел-жұртқа болды ардақты,
Ақыл мен ойды жұптады.
Бәйкен елдің ағасы,
Жақсы мен жайсаң маңайы,
Саясаткерлік Абайы.

Тер төгіп, биік ар сақтап,
Шындықты өсті ардақтап.
Дүлдүлді өрде жықпады.
Шығармай ерсі дауысын
Тындырды мықтап әр ісін,
Дәстүрін ел-жұрт құптады.
Бәйкен үздік қайраткер,
Әрі ерен, әрі жабайы.
Саясаткерлік Абайы.

Мың кісідей бір өзі,
Тұрлаулы түйық мінезі,
Қалпынан берік шықпады.
Не қиямет көрсе де,
Найзағай оғы төнсе де,
Ар-намысты жықпады.
Бәйкен абзал азамат
Тарихым әр күн, әр айы,
Саясаткерлік Абайы.

23.10.2005ж.

Астана.

Қызылжар

Ақжайың елі жайдары,
Сарыарқа алтын айдары.
Абылай қонған бел, белес.
Қазақтың ғажап аймағы.
Әнші де, күйші гүрпыңнан,
Көркіңе терең сыр тұнған.
“Гауһартас” сенсің құлпырған,
Қыраны елдің Қызылжар,
Жұмағы жердің, Қызылжар.
Орман көл толы айналаң,
“Гәккулі” өлкем жайнаған.
Сандуғаш сайда үніне.
Инжу мен маржан байлаған.
Мағжандай қайсар жаралған
Ұлдары арыс сан алуан,
Атадан мирас нәр алған.
Қыраны елдің Қызылжар.
Жұмағы жердің Қызылжар.

Жауқазын туған үлбіреп,
Гүлден де сұлу гүлдірек.
Ұлпанға тартқан ұлтжанды,
Қыздары шымқай Қыз Жібек.
Есілдей көпшіл тілегі.
Бірліктің берік тірегі,
Достықтың туы — жүрегі,
Қыраны елдің Қызылжар,
Жұмағы жердің Қызылжар.

2004 ж.

“Сақта, құдай, өмірдің “әттеңінен”,
Өлең өріс көкжиек тапты өрінен.
Гүл теремін,
Бір әсем үн теремін,
Дарқан өмір тамаша сәттерінен.

Алауласа кенші-ақын, жырым-жалын,
Екі ғасыр еңселі шыңындамын.
“Жезкиік” — жыр кеп, жеңіл жаралған жоқ,
Мың айтсам да таусылмас мұңым қалын.

Қызығына тірліктің тоймайды өлең,
Жақұт іздеп тереңге бойлай берем.
Етпен кетер сүйекке сіңген мінез,
Тойда отырып Аралды ойлай берем.

Дербес елдің қарқыны сүйсінтеді,
Дәріптеуімен тынбайды тылсым шебі.
Астанаға аң-таң боп қызықсам да,
Туған ауыл хал-жайы күрсінтеді.

Төрт түлік мал кең жайлап, тебіндеген,
Ояу көзім тоярдай жерім кенен.
Дәтім берік,
Сәтім де адасқан жоқ,
Келер күнге қол созам сенімменен.

Жаным разы көп өнер достығына,
Бәрі өзінше,
Дем берді сөз нұрына.
Әкімдік пен кеншілік қоштасса да,
Ақындықта жетемін өз шыңыма.

*2002 ж.
Астана*

Жан әлемі
(Серік Қирабаевқа)

Сері-аға, “жан әлемі” — деген сөзің,
Бұлама ойшылдықтың аштың көзін.
Қанша бай болса адамның “жан әлемі”,
Соншама биіктетер өмір өзін.

Асылға арналғандай бар мәнері,
Ойлы сөз, өте нәзік және әдемі.
Жеткізді заңғар биік зор межеге,
Сені де даналардың жан әлемі.

Баурағыш тұла бойың мейірімділік,
Көрмедің әлдекімше жеңіл күліп.
Кетпейді жылы шуақ келбетіңнен,
Шапағат, мейірім мерей төгілдіріп.

Анаңның ақ сүтімен ұялаған,
Жасады сол мінезің зиялы адам.
Қыздырып ішкі намыс құлшынасың,
Тұлпардай баяу желіс ұнамаған.

Қазаққа сен арнаған жақты мол сын,
Қырғыз да бауыр басты құтты көршің.
Ұлтымның осы күнгі “Виссарионы”,
Сері-аға, сексен жасың құтты болсын!

30.03.2007 ж.

Астана

Бір жаңартып өтетін

Кей қаланың аты әншіл үн берді,
Ақмоламыз Астана боп үлгерді.
Кей қалалар атын жиі өзгертіп,
Әр заманға сай боларлық күн көрді.

Ескі Ермак Ақсу болып оңалды,
Ата-жұртым нұры жанған оң алды.
Шетте жүріп елге жеткен секілді,
Тараздарым өз атына оралды.

Ал, Павлодар мызғымай тұр шертиіп,
Сыйлық емес “дар” дегені шер күйік.
Ақ патшаның бекінісі емес пе,
Намыс қозғап тұрған оңсіз мелшиіп.

Сан ойланып,
Сана мұңын кешесің,
Өтпеді ғой ұлыққа айтқан неше сын.
Мазалайды Петропавловск дегені,
Басқан кезде Қызылжардың көшесін.

Тағдыр осы өңменіңе жететін,
Әу, дем сәтте мәңгүрт етіп кететін.
Тәуелсіздік төзбейтұғын аттар бар,
Кезі келді бір жаңартып өтетін.

Гәптің бәрі түпкі негіз затында,
Затын ойлар бар ғой берік хақым да.
Екі қала тұрса деймін жарқырап,
Құтты есіммен ата дәстүр салтында.

*2002 ж.
Алматы*

Бөрте ханымның сөзі

— Шұғыла елін Шыңғыс хан талқандады,
Ақ Бұқа атты патшасын арқандады.
Ай мен Күндей құлпырған қызын алып,
Құлан ханым қасында алшандады.

Бәйбішеге хан тақсыр хабар қылды,
Мәмлегерді жіберді табар тілді.
Сонда Бөрте сөз айтып хабаршыға,
Ата дәстүр салтына сала білді:

— Әмір солай
Көлден құс атсын — деді,
Сондай едім өзім де жас күндегі
Хан иеме қызғаныш ете алмаймын,
Жас иіспен қызыққа батсын — деді.

Тілегім мол
Ниет пәк жолын бумас,
Мен өкінер емеспін долы қу бас.
Етегінен кім қоңырау қақса-дағы,
Жошы, Үгедей,
Шағатай, Толы тумас.
Хан иеме жарасқан еркелігім,
Ұлғайғанда бүлінбес мөлтек үнім.
“Қабат шапан тондырмас,
Қабат арқан тоздырмас”.
Жас тоқалдан кемімес Бөртелігім.

27.11.2002 ж.

Оңдасынға

Ардақты інім Оңдасын,
Басыңа бақыт орнасын.
Әйгілі әулет ішінде,
Өз жолың айқын ордасын.
Ғалымдық берік қорғаның,
Ұстаз боп ғибрат жолдадың.
Қыл көпірден өткізді,
Бәйкеннің ұлы болғаның.
Сынаушы сансыз сезілсе,
Қаулаған қауым көзінше,
Атақты әке атына
Абырой қостың өзіңше.
Басылмас асау ағынмен,
Бойыңда өршіл жалынмен,
Биікке талай жете бер
Байыпты, бапты сарынмен.
Көрінген көркем көшіңнен,
Жұрағат кетпес есімнен.
Құдағи, құда мың жаса,
Ботакөзді өсірген.
Беу, құда бәрі тегін бе?!
Көкшеге тиді себің де.
Жарасып Жасыбай, Сексен көл,
Біз жарыдық келінге.
Қыздырып әнді үдейін.
Алғысты асыл үйейін.
Құдағиым Райхан,
Бетіңізден сүйейін.
Оңдасын, болдың табанды,
Баса бер алға қадамды.
Құтты болсын әр күнің.
Көтерсін тәңірім бағанды.

Қыдыр қонып қасында,
Бекінсін бақыт басында.
Қырандай өрге құлшынтсын,
Тағдырың жаңа ғасырда.

21.03.2001ж.

Алматы

Батырға ескерткішпен құттықтаймын

Ұлан іс бастау алған Бас қаламыз,
Қуаныш құтты болсын Астанамыз!
Ескерткіш Қанжығалы Бөгенбайға,
Орнаттың,
Құттықтаймыз, шаттанамыз!

Атағы Алты Алашқа дастан-аңыз,
Қасарса жер бермеген жатқа қарыс.
Атасы батырлардың Қарт Бөгенбай,
Жасы да тоқсан бестен асқан абыз.

Айбынын өзгелерден асыра алған,
Батырдың зор әулетін жасыра алман.
Ересен күшті, ержүрек өңкей қайсар,
Еркіндік таңын еткен асыл арман.

Еңсегей Ер Есімнің дәуірінен,
Атасын барша қазақ тәуір білген:
Әлдеуін Түркістанға өмір болған,
Соққылап сансыз жауды сауыр белден.

Қазағым сүйді әкесі Ақшаны да,
Қолдады өз Тәукедей тақтағы да.
“Ақ дауыл” — деп атапты мысы құрып,
Қысылған сан айқаста қастары да.

Бөгенбай Ақшаұлы тартты атаға,
Бөленді аруақ қонған ақ батаға.
Ерлігі,
Абылай ханға елшілігі,
Жер жармай атақ-даңқы жай жата ма.

Бермеген жауға дауда ұпайды да.
Қазаққа құтты есімі құтайды ма,
Қуғындап қазақ-орыс, жоңғарларды,
Асырды Үрімжіден Қытайды да.

Орнаса елге нешік ор замандар,
Осылар ұлттың рухын қолдағандар.
Көкшетау — Алатау мен
Алтай — Атырау,
Арасын сойылымен қорғағандар.

Орнатсаң Астанадай асыл қала,
Зор белгі батырға да, ғасырға да
Тағы да бір жұлдызың жарқырады,
Есіл де ақты көкшіл-жасылдана.

Ақылмен ой толқынын басқарамыз,
Мақтаудан ерді неге жасқанамыз?!
Елбасын бүгін қызу құттықтайық,
Нүреке, бәрі құтты бастамаңыз.

Ерекше қуанышқа туды сай күн,
Бөгелмей Бөгенбайша қанат жайдым.
Байтақ жер,
Тәуелсіз ел — қазағымды,
Батырға ескерткішпен құттықтаймын.

02.07.2007 ж.

Астана

Жаманға етсен жақсылық,
Жадына тартар наландық.
Кей міні кетпей асқынып,
Жөн тапсаң жасар қарандық.
Келер деп осым көңілге,
Ойламай кетер қарысып.
Ұмтылған оттай көмірге,
Қырсығы жүрер жабысып.

Жақсыға айтқан ақылын,
Ақ нанға сары май жаққандай.
Құлшынар ұғып татымын,
Асыл ой түбін тапқандай.
Дос жақсы ұғар сәлемді,
Шыққандай бір ұядан..
Жүрсе де шарлап әлемді,
Қол сілтер алыс қиядан.

Секілді сүйген төбеті,
Адамды билер әдеті.

19.10.2006 ж.

Астана

Бір қазақты бөлмейікші екіге

Ескі Одақтың кезінде де бар еді,
Елді үш жүзге бөлушілер әлегі.
“Командалық” ғұрып келді бұл күнде,
“Ескі”, “жаңа қазақ” туды әлемі.
О, құдай ау, өңжүмелеп жастарды,
“Жаңа қазақ” деген дақпырт басталды.
Бір қазақты бөлме қаққа бауырым,
Оның басқа себебі бар астарлы.

“Жаңа қазақ” біздер баққан балалар,
Жасөспірім тілге шорқақ “шаралар”.
Бірақ, байқа, жаны таза арымен,
Тіл мен ділді игеруге бара алар.
Пәле жауып,
Жықпайықшы сойылға,
Біл одан да не жатқанын ойында.
Тілге олақ қазақтардың бүгінгі,
Бір кінәсі біл өзіннің мойнында.
Жаппай қалап кеттік орыс мектебін,
Тоқтау салар кім шығарды өктем үн.
Орыстанып кеттік-ау, деп оскырсақ,
Ондап қара ағылшындық жеткенін.
“Ескі”, “жаңа” деген ұғым жүрмейді,
Жақтырмайтын ондай іштен үрлеуді.
Кең мінезбен ғибрат, тәлім көрсетіп,
Жетілтейік шорқақ тілін күрмеулі.
Қатыгез дос, өзіңе бір қарашы,
Ол да осынау қара қазақ баласы.
Сен гүпініп “мерседеспен” заулатсаң,
Оның өмірі жер мен көктің арасы.
Қолың жетсе, кетпе інім, қатайып,
Өткен күнде жатыр біздің бас айып.
Жас ұрпақты жасқандырмай түзеуге,
Шыдамдықпен шын қамқорлық жасайық.

02.08.2003 ж.

Сағындым

Қыран жетпес биіктерді сағындым,
Сәулеті көз байлаған.
Қырда желген киіктерді сағындым,
Жанарлары жайцаған.
Құмар болған,
Ұлар қонған,
Ұлытауды сағындым.

Аулым қонған Сырымбетті сағындым,
Таңдайым бал татынып.
Бауыры толған жиын топты сағындым,
Құрбы, құрдас шақырып,
Аққулы өлкем,
“Гәккүлі” өлкем,
Көкшетауды сағындым.

Алтын алқа Есілімді сағындым,
Аққайындар өрлеген.
Көрші қалқа есімінді сағындым,
Көптен айтып көрмеген.
Сары жайлаулы,
Таң байлаулы,
Сарыарқамды сағындым.

Аға, жеңге, бауырласты сағындым,
Сайран салып жүретін.
Аман қалған ауылдасты сағындым,
Ата-анамды білетін,
Кіндік кескен,
Бауырыңда өскен,
Жалғызтауды сағындым.

1989 ж.

Данияр құдаға

Менің де құдам
Құдасы болса Мұсаның,
Ардақтай берем
Алшақтамай үш адым.
Жұпар женгем тойында тарту сый еттім,
Жыр кітапты өлең боп жайған құшағын.
Естелікті енді ойға шақырам,
Алатауды өзімдей мұңға батырам.
Өтіп кетті женешем кеше өмірден,
Бет сипасып отыруға шақырам.

Тойымызды, қайғымызды бөлістік,
Бұрынғыдан жақынырақ көрістік.
Данияр, Бақыт Алматыда болдыңдар,
Туысымыз ең қадірлі, ең ыстық.

Ақиқатты тура айтпауға хақым жоқ,
Жүрмес едім мен ұйтпесем ақын боп.
Мұса ағамның балалары үшін де,
Кеттіңіздер біздерден де жақын боп.

Өмір өзен тоқтатпасын кемесін,
Есте ұстайық өткелдердің елесін.
Кездесерміз қуанышты күндерде,
Үкілі бабам аруағы жебесін.

2001ж.

Байшілікте
(Есенгелді Мұқыжановқа)

Аппақ үйлер тігіліпті алаңда,
Бәрі осында,
Ауылың да, қалаң да.
“Отан” туы, “Отан” үні шалқып тұр,
Осы екен ғой лайық тойы заманға.

Талай шешен ұшырғандай жан құсын,
Арнап жатыр сөздің сара нәрлісін.
Осы ауылға жәрдем еткен Есенге,
Жерлестері төкті мың-мың алғысын.

Көп әжелер әні шықты аспанға,
Қостап кетті кекселер де, жастар да.
Мағжан елі екеніне қуандым.
“Бәрінен де сен сұлуға” басқанда.

Жан толқытты жас талантқа нұрлы үміт,
Күмбір қақты домбыралар дүрлігіп.
Сегіз Сері атамызды еске алдық,
“Гауһартасты” шырқағанда бір жігіт.

Кез болыппыз
Шын айтулы шат үнге,
Балқып кеттім жастай құмар тәтті үнге.
Үкілі бабам елестеді құс салған,
Бір қарындас салған кезде “Гәккуге”.

Сарыарқаның бой жазғандай нұр тауы,
Үн биледі орман, тоғай, қырқаны.
Ағаларын сыйлағаны-ау, жастардың,
Кербез жігіт “Жезкиікті” шырқады.

Шөлім қанды туған елдің өніне,
Дәстүрлі әуен ел сүйсінді нәріне.
Қолдан келген жақсылығым сол болды,
Бір-бір кітап сыйға тарттым бәріне.
26.06.2004 ж.

Өнерпазға ақ бата
(Гаухар Сұлтановаға)

Игере бер сұлу саздың ғарышын,
Есіміңді барлық әлем танысын.
Дана дарын
Мың жылда бір келетін,
Нұрғисаның аруағы дарысын.
Өрістей бер,
Абырой, атақ таптың көп,
Орындай бер
Сол қарқынмен ақ міндет!
Ақ батамның түйіні осы
Гаухаржан,
Қолдап жүрсін Құрманғазы, Тәттімбет!
18.10.2000ж.
Астана

Бас мүфтиді құттықтау
(Әбсаттар Дербісәліге)

Жақсылық күтем
Жүзі жылы адамнан,
Күлім қаққан
Көзінің сыры сан алуан
Әбсаттар қажы
Шырайына қарашы,
Көрген адам
Нұр шуақтан нәр алған.

Жазық маңдай,
Қырғилықты білмейді.
Ашық таңдай
Адамдарға гүл мейірі.
Айтқан сөзді
Естіп, ұғып, аялап,
Нәзік жаны,
Беріледі шын пейілі.

Ажары да
Алла берген ақсары,
Тек жақсылық
Бұл жалғанда аңсары.
Пайғамдардың,
Шын құлы ғой,
Қазақтар
Бас мүфтиге
Сондай жанды аңсады.

Қарсы алғандай
Тәуелсіздік жеңгенін,
Көрдік елге
Дін басшысы келгенін.
Аз жылдарда
Білдік адал, әділ жан,
Туған елге
Тың қолғабыс бергенін.

Өзіне еріп,
Шәкірттері талпынды,
Көтерді олар
Ең алғашқы бар сынды.
Мұсылмандық
Білімі де шамалы,
Келе жатыр,
Жөнге салып халқымды.

Көрдiк қазақ
Дiнге ниет бұрғанын,
Жаңа мешiт
Сән-салтанат құрғанын.
Әне, сонда
Бiзге де Алла көз салды,
Деп төгiлттiм
Көкейiмнен нұрлы ағын.

Түркістанға
Жасап қайттым тағзым,
Ұқтым молдау
Қожа Ахметтің аңызын.
Кітап қылып
Соның бәрін хаттаған,
Менің де артта
Мұсылмандық бар ізім.

Қуаныш қой
Яссауиді ұққан да,
Не жетеді
Шын жақсылық жұққанға.
Жыр арнадым
Әбсаттар қажы қазаққа,
Бас мүфти боп
Ұлы төрге шыққанда.

Токсан ауыз сөзге тапсам тың түйін:
Жаса менің,
Бек құрметтер мүфтиім!
Алпыс жасың құтты болсын, Әбеке,
Сәлем айтты,
Астана, ауылым, құтты үйім!

21.04.2007 ж.

Астана

Сағадат Нурмағамбетовтің сөзі

Сөйлеп түр генерал Сағадат,
Тындадық тіл қатпай жамағат.
Арнап түр Бәйкенге бар сөзін,
Әскери ұғымда бағалап.

Деді ол: “Кей дөкей аты ірі,
Қай күні өмірі тоқтады.
Сол күні алысы, жақыны
Сыртынан сыпыра боқтады.

Сау қалған осындай жазадан,
Әшімов — ғажайып, таза адам.
Суворов секілді сөз ермес,
Біз көріп, білетін аз адам.

Ар-намыс тұғырын жықтады,
Қадамын ел бірге құптады.
Ол — берік қолбасшы, мызғымас,
Алғы шеп отынан шықтады.

Ол мықты тәртіпке сеніммен,
Жері жоқ дұшпаннан жеңілген.
Жүгі ауыр, төсінде жұлдыз да
Маңдай тер селіне берілген”.

1998 ж.

Көңілім

Тасқын едім, шалқыған тұнық та едім,
Осы күні көңілім сынық менің.
Беу, тағдырым! Бір тыным бермедің ғой,
Мың құлатсаң мың рет тұрып та едім.

Арпалысқа үйірмін құлын күннен,
Кейде алмасып кетеді күнім түнмен.
Есерлердің сақтай гөр саяғынан,
Есті тентек жақсы еді сырын білген.

Жасқанамын достан да, дұшпаннан да,
Сескенемін өзеуреп құшқаннан да.
Қара бастың әркім жүр қамын ойлап,
Зәру болдым мұнымды ұққан жанға.

Беу, домбырам! Кел, қосыл, алаңдама,
Сыр бүгу жоқ жалғанда саған ғана.
Шеккен қасірет меншікті еншім емес,
Талай тарлан іздеп жүр табар пана.

Күннен күнге қарыштап үдеулі едім,
Кілт тоқтадым алғандай біреу кегін.
Ел қабағы тезірек ашылса екен,
Сонда күйім түзелер жүдеу менің.

1994 ж.

Абаймен ерте табысқан
(Бәйкен Әшімовке)

Жақсыдан үлгі алғаны,
Атадан мирас жалғады,
Ақыл мен ойды жұптады.
Не қиямет көрсе де,
Өтірік айтпас өлсе де,
Адалдықты құптады.

Мың кісідей бір өзі,
Салмақты болды мінезі.
Қалыптан әнтек шықпады.
Сабырмен болжап жан-жақты
Ел-жұртқа болды ардақты,
Осы ғой ең зор ұққаны.

Тигенде билік қолына,
Әділдік түсті жолына,
Қазынаға қолын сұқпады.
Аз сөйлеп көп тыңдады,
Шешімді берік шындады,
Айтқан сөзін жұптады.

Әлдекімнен жалтақтап,
Есерді досқа айтақтап
Асылды өрде жықпады.
Шығармай ерсі дауысын,
Тындырды мықтап әр ісін
Тасада қалып бұқпады.

Абаймен ерте табысқан,
Жасынан ақыл жабысқан
Бойына сінді ұққаны.
Дамылсыз жігер қайратып,
Төсіне жұлдыз жайнатып,
Шын ерлік төрге шыққаны.

13.10.2005 ж.
Астана

Есімін жылдар жасырмас

(Сәкен Жүнісовке)

Көз жұмды өнер пырағы,
Қазақтың ғажап дүлдүлі.
Самғауық қыран құлады,
Бұлт жарған асқақ тынды үні.

Шаршы топ тұрар бас иіп,
Сол еді-ау, жігіт озығы.
Заңғарға жетті ең биік,
Өзі ірі саңлақ сөзі ірі.

Сағымнан шықты жалындап,
“Жапандағы жалғыз үй”.
“Ақан сері” ағындап,
Ел-жұрттан Сәкен алды сый.

Құлагер мұңын қозғаған,
Шұрқырап шықты құлындай.
Болса да Ақан өз бабам,
Жалғасты Сәкен ұлындай.

Сан қилы өнер тоғысты,
Сергітіп дала жарысы.
Таңдantты қазақ, орысты
Италияшыл әсем дауысы.

Тұлпар сол жайнар шапқанда,
Қай думан оны қарсы алмас.
Абайдың әнін айтқанда,
Алдына тірі жан салмас.

Таппады таныс бірауық,
Драмаға терең бойлады.

Сүм жалған ескен шырмауық,
Шырмамай оны қоймады.

Өнерін көптен асырса,
Сері еді жанға бас ұрмас.
Қара жер көзден жасырса,
Есімін жылдар жасырмас.

21.04.2007 ж.

Астана

Асыл тұлға бақыл бол
(Өмірзақ Сұлтанғазинге)

Өтті өмірден қазақтың шын арысы,
Ғұлама ғалым елге айғақ әр ісі.
Жүдеп қалды-ау,
Сол мезетте қазақтың,
Ғарыштану мәресінде жарысы.

Асылды алу сүм ажалдың соқпағы,
Айту қиын...
Үлкен жүрек тоқтады.
Қарт Алатау қарлы шыңы теңселді.
Ардақты ұлын Тобыл сыңсып жоқтады.

Ұлттық тұлға
Әлем білген көшелі,
Ол бар жерде ұтты елдің есебі.
Бәйге өрінде Құлагердей мерт болды,
Ғарышкерлер ақылға бай көсемі.

Үлгі еді ғой, Өмірзақ сенің атың сол,
Саңлақ едің жер бетінде даңқың мол.
Қаныш аға нық қазығы деп сүйдік,
Таңғалдырса өрге ұмтылған даңғыл жол.

Қайда жүрсең жіті көңіл бөлуші ем,
Алға тарттың ағалықтың төрін сен.
Бар қазаққа көрік берген кемеңгер,
Ахмет аға інісіндей көруші ем.

Жүректі едің
Әр қадамың тың дастан,
Жоқ деуге де сені бүгін қимас жан.
Топырағың торқа болсын нар інім,
Ұрпағыңа ашық болсын нұрлы аспан.

Ұлтжандылық таңдайыңда татым мол,
Нағыз қазақ болып өттің атың зор.
Ойда жоқта құлап қалды-ау, бір тауым,
Елің бақыл, асыл тұлға бақыл бол.

24.05.2005 ж.

Астана.

Шәкір ағайдың айтқаны

Жас келген соң алды-артыңды ойлайсың,
Бар ақылды тыңдағанға жолдайсың.
Ішпеймін деп кесіп айтпа шырағым,
Бұрын ішсең,
Қайта соқпай қоймайсың.

Мінезіңе үлкен сенім артасың,
Бір басына жетер дос пен бар қасың.
Кесіп айтпа.... тартпаймын деп темекі,
Тарыққанда тағы да бір тартасың.

Ер жігітті қалдыратын арманда,
Бір-ақ нәрсе оралмайтын жалғанда.
Бара алмайсың қара көзге құмартқан,
Жас ұлғайып қуат бітіп қалғанда.

15.02.2000 ж.

Сәкен аға қақпақылы

Сәкен күлді Бейімбетке: жұпыны
“Жаман плащ ескертіп түр күпіні,
Елден ерек болу керек
Қашан да,
Би-ағасы ... классиктердің күтімі”.

Би-ағамыз депті: — “кезек күтем мен,
Жол тимейді бір кіші, бір үлкеннен.
Сәкен, Ғабит — серілерден
біздерге,
Дым қалмай жүр қазақта бар дүкеннен.

2000 ж.

Алпыс деген алтын шақ

(Марат Жәркеновке)

Дегендей асыл таста, ақыл жаста,
Бүгінгі кешегіден қарқын басқа.
Өзіміз үйлендірген інім едің,
Марат та келіп қалды алпыс жасқа.

Тілегі, Жезқазғанның жүрегі едік,
Жас қала, кенші қауым тірегі едік.
Маратжан, құтты болсын алпыс белес!
Биікке жеттің мығым жүре беріп.

Құттықтап мол жаямын шат құшақты,
Зор ынтаң жаңа заман салтын тапты.
Деген ат: академик, профессор,
Жайнатты алпыс деген алтын шақты.

Бұл шақты еңсеруге мен тақадым,
Қалып түр жетпіске де жарты-ақ адым.
Алпыста арыстандық бітеді екен,
Жарыста намыс қозғар жан талабын.

Қазақтың бір мінезі — ырымшыл ғой,
Қырымнан құс ілерлік білінсін ой.
Мақтаса Қаскелендік құдашалар,
Айтпаймын құпиясын інімсін ғой.

Селтенін серіліктің ежіктемен,
Тықырын жетпістің де сезіп келем.
Ойқастап, ойлы жолға орын сайлап,
Өлеңнен басқа істен безіп келем.

Алпыстың кірсең даңғыл көшесіне,
Сәт бағыт дәл сілтейін төтесіне.
Алладан не тілесең соны берсін,
Тер төккен ерен еңбек есесіне.

Жұлдызың жанса Марат, жолың ерен,
Жарқылын берсін Алла молыменен.
Ағанды ақындыққа жібер-дағы,
Қарышта Қаныш-аға жолыменен.

Қыз — нарық көнбей тәлкек, бұлтағына,
Ойда бар әлі де зор мін тағына.
Көктен нұр, жерден шаттық бере берсін,
Ескендір-аға барлық ұрпағына.

Алпыстың күлаш ұрсаң өресіне,
Қартаңдық қарайлама көдесіне.
Қыздай жас Күләшіңнің қолтығында,
Жүз белес жалықпай шық төбесіне.

1999 ж.
Алматы.

Ағалық ақ тілегім
(Марат Кенжеғозинге)

Мақтау күтпе бүгін менен Маратым,
Мақтан етем бар — деп берік қанатым.
Мықты екенсің
Қол ұстасып, бірлесіп,
Қан майданда барлауға да баратын.

Асыл ұлсың туған біздің халықтан,
Мінезінде көп жақсылық бар ұққан.
Алатауда алшаң басып жүрсең де,
Кінәрат жоқ інілікке жалыққан.

Сәлем берсең аға сыйлап иіліп,
Мен қуандым табылғандай тың ілік.
Кісіліктің бар байлығы мінезде,
Кішіліктен басталады ірілік.

“Жілік алмақ, мінезінен баланың” —
Деген сөзден бастау тапты бар өнім.
Евней-аға секілді нар жігітсің,
Байқағанға құтты боп жүр қадамың.

Өлеңдетсем 60 жылдық тойында,
Сау қайындай
сымбат та бар бойында.
Ерке Есілдей еркін жүріп келесің,
Қыз-нарықтың жүгін артып мойынға.
Ғалым болсаң
Мен сүйетін ғұрпың көп,
Ақ жүрегің лүпілдеп тұр ұлтым деп.
Үлесің сол,
Күресің сол өмірде,
Сейілге алсаң тар кезеңнің бұлтын көп.

Салсаң құрық
Қызыл түлкі — нарыққа,
Сақ қырандай алпысында шарықта.
Реформалар “Макросын” алып ең,
“Микросы” да керек боп тұр халыққа.
Сан қиыңдық
Қаулап тұрса легі,
Мызғымасын сендей елдің тірегі.
Тығырықта себің тисін тезірек,
Осы деп біл саған аға тілегі.
Елдің жайы
Бар түйіні сөзімнің,
Онсыз қалай, қашан жеңіл көз ілдім.
Мен сендерді аз қамшылап келемін,
бар мінімді айта кетсем өзімнің.

Тындап тұр ғой
Есіл, Ертіс, Іле де,
Ақиқаттан басқаны олар біле ме?!
Тар кезеңнен есен өтіп алғанша,
Марапаттау, мақтау, бөсу тілеме.

Бесе берсін шен сайратқан есерлер,
Бесе берсін шалапотнай “көсемдер”.
Тайғақ жолда тартпасын де етектен,
Ел талағыш, құлқыны кең кеселдер.

Мінезім жоқ
Той үстінде мін айтар,
Ақ тілек қой қарқынынды тыңайтар.
Күлдірмедім, арманымды білдірдім,
Қадау сөзді мен айтпасам кім айтар.
Жалаулатып жетіп қалса алпысың,
Шаңқай шырқау осы деп біл талтүсің.
Өрлеу жолда
Өкпең талмай өршелен,
Нарық жолы салтын түзер паркы үшін.

Той басталды
шақырып түр би алаң,
Алпысынды кең жайлап жүр бұл ағаң.
Келіншекшіл көп сырымды айтар ем,
Әттең, шіркін, келіндерден ұялам.

Беу, ағайын!
Көтерейік шарапты,
Той дүбірі бойға қызу таратты,
Бағы жансын!
Жетер шыңы көп болсын,
60-сымен құттықтайық Маратты.

04.06.1999 ж.

Алматы.

Қабылдау ғимараты

Мәриямға

Қайсармын, найзағай жасынмын,
Ешкімге келмейді бас ұрғым.
Мәриям бір саған табынсам,
барымды асырдың,
Жоғымды жасырдың.

Махаббат қызығын татыңдым,
Жүзінде жарқырап жатыр Күн.
Ақ желкен серігім, сен болдың,
Күмбезі — шатырдың,
Шабыты — ақынның.

Күндерде құлашты кең жазған,
Қияға ұшырды Жезқазған,
Сан жылдар өшірмес ізің бар,
Әр таста кен қазған
Әр сөзде мен жазған.

Төгілген әр тамшы терімде,
Үлесің аз емес сенің де.
Дауылдан шайлықпас әл бердің,
Арал-құм шөлінде,
Ақ мақта елінде.

Фибрат алып ем Қаныштан,
Әлі де жебеп жүр данышпан.
Есен-сау оралдық ел-жұртқа,
Оралдық алыстан,
Жеткендей ғарыштан.

Мың қыздан мен сені таңдадым,
Мың жаса аялап тармағың.

Бір ғажап ақылды ісім бар,
Ол — сені алғаным.
Сен қанат жалғадың.

Дастарқан молдығы байқалған,
Дос-жаран мақтауын айта алман.
Асылсың үл мен қыз анасы,
Бәйбіше майталман,
Бәйтерек жайқалған.

22.0.1998 жс.

Қорқамын

Шаш ағарып,
Жас ұлғайса шошыған,
Мен емеспін зар қағатын қосып ән.
Қорқатыным... Қайран қазақ тағдыры,
Үрейлі азап сығалаған қосынан.

Ел тонағыш
Есерлерден қорқамын,
Шен сайратқан шешендерден қорқамын.
Ойдан, қырдан ойран салған төріме,
Қараниет кеселдерден қорқамын.

Жаным сүймес
Жұмбақ сөздің жортағын,
Екі көзім көрген істі қорытамын.
Бүкіл қазақ болмасын деп осындай,
Көшедегі қайыршыдан қорқамын.

Болжамаған тар өткелдің сортаңын,
Жолықласын қайран елге сор қалың.
Заты қазақ зәре-құтын қашырған,
Сайқымазақ даңғазадан қорқамын.

Қараң қалған алаңдардан қорқамын,
Құлқы тоймас сарандардан қорқамын.
Айдап салғыш елді ру-жыруға,
Залым, кесел, арамзадан қорқамын.

Түлкі жортақ түрленгеннен қорқамын,
Тайралаңдап жүргендерден қорқамын.
Асыл арман дербестігім жасқантып,
Күле кіріп, күңіренгеннен қорқамын.

Шуылдасқан тұзын татып тортаның,
Шығарады майлы ауыздар шорқақ үн.
Шырылдаған шындық сырын айтпауға,
Абай ата аруағынан қорқамын.

1995 ж.

Серікбай құдам сексенде

Асылысың қазақ деген халықтың,
Дес бермедің арасында бар ұлттың.
Есіміңді, Бекенұлы Серікбай,
Қауырт жолда талай елге таныттың.

Аз да болса таныстырып өтейін,
“Үндеместер” бір сырына жетейін:
Ескі Одақтан әйдік “Контр-тыңшысы” ең,
Көз көрместі көре білген көкейің.

Аға деуші ем қосылғанша балалар,
Құдалықты жанмын берік бағалар.
Біз Мәскеуден көшіп кетсек ел жаққа,
Сағынышқа болды жүрек қамалар.

Қасында жүр тұңғыш ортақ немерем,
Бұл жалғанда одан артық не көрем?
Егер Арман бізге еріп кетсе ғой,
Сен де ел жаққа аттануға көнер ең.

Қызғанбаймын қайда жүрсе бар болсын,
Әлем сүйген шын бақытты нар болсын.
Мен Арманның өнеріне сенемін,
Құшағына жаны құмар жар қонсын.

Шаңырағың ұлы Мәскеу өрінде,
Көшен құтты Жеміс ізін көруге.
Келген сайын бір тебіреңпей қоймайды,
Терезеңнен қарап көңіл бөлу де.

Жайнап жатыр Отан соғыс жолдары,
Ой қозғайды ұлы жеңіс толғағы.
Әкелердің аруағы деп қалам,
Бір қазақтың бұл алаңда болғаны.

Тойлы күні көңілді ептеп екшедім,
Әз бейнеңді суреттедім мен сенің.
Ағайынның ең асылы өзіңсің,
Құтты болсын, асыл құдам, сексенің!

Орта бойлы, тығыршықтай шымырсың,
Борқа емессің, жас күніңнен мығымсың.
Сексен жаста серттен таймас сақ қыран,
Қуатыңды келіншектер ұғынсын

Не де болса,
Сәке, сау бол, есен бол,
Шыңдады ғой шеккен дауыл, нөсер мол.
Сексен деген осы күнгі орта жас,
Тоқсан. жүзге бастап жаңа кетер жол!

Толқын жырым лүпілдетсе жүректі,
Алда тұман тұмшаламас тілекті.
Люциядай қосағыңмен қоса ағар,
Ол да бүгін жан қызуын үдетті.

Шөберелер алдымызға гүл егер,
Күн тақады сол бақытқа иегер.
Бар қызықты бірге көріп өтейік,
Ортамызда күлім қағып жүре бер.

10.03.2007 ж.

Мәскеу

Осы жұрт Шарбақкөлді біле ме екен

Сұлу жер Омбыдағы Шарбақкөлім,
Сәт-сапар бір көруге арнап та едім.
Мың алғыс елші інім Жәнібекке,
Ойымды тапты әдейілеп бармақ менің.

Ұқсаған Құлагерге құба тайдың,
Сыры көп біздер естіп білген жайдың.
Өйткені осы ауданда туған жері,
Әйгілі Шаяхметов Жұмабайдың.

Шүркүрап Шарбақкөлде құлын жүрек,
Ойланды атамекен нұрын тілеп.
Басқарды Қазақстанды бодан күнде,
Қазақтан шыққан көсем бірінші рет.

Сапарым туды сәтті Айым жарық
Жұлдызым жарқырады анық жанып
Туыпты осынау жерде мен іздеген,
Ардақты ағам Фазыл Кәрібжанов.

Мақтаса аңыз етіп Қарағанды,
Ол да өрлеп төрге шығып дараланды.
Ардақты асыл тұлға ерте кетіп,
Жүрегім кенші күнде жараланды.

Шарбақкөл әні көп пе, сөні көп пе,
Шоқ жұлдыз ұмтылыпты бәрі көкке.
Туыпты осы жерде Тұрсынбаев,
Қайрат та Кәрібжанов Жәнібек те.

Тудырған Жұмабек, Фазыл, Қошкелерді,
Топ жарған Жәнібек, Балташ өңкей ерді.
Осы жұрт Шарбақкөлді біле ме екен,
Арыстар туған асыл көркем жерді.

27.10.2006 ж.

Құттықтау

Көргенде атамекен зираттарын,
Жан толқып көкірегімде жыр баптадым.
“Мына жер Тұрсынбайдың жұрты” — десе
Таңғалдым құтты әңгіме тындап бәрін.

Жасасам үлкендерге ұлы жорық,
Құтты жер ашылғандай сыры толық.
Балташты Керей әлде Атығай деуші ем,
Ол шықты Қарауылдың ұлы болып.

Інімді содан бері іздеп жүрмін,
Жаз өтті Алматыға күз кеп жүрмін.
Осыны біле алмаған, “Жеке батыр”,
Өзімнің жүрегімді мүз деп жүрмін.

Жанымның көптеу болса ойлы күні,
Демеймін сол мінездің болды міні.
Қазақты жүзге бөле білмеуші едім,
Қосылсын қос қуаныш тойлы күні.

Тусаң да Қарауылдың ұлы болып,
Сен десе, бар ауылдың сыры толық.
Ержеттің әр ауылдың мұнын жоқтап,
Кең дала ойы менен қырын шолып.

Тойынды малшындырсам селдей жырға,
Сан килы қанқу сөзге сенбей тыңда.
Беу, Балташ! Алпыс жасың құтты болсын!
Көп емес бар қазақта сендей тұлға.

27.10.2006 ж.

Астана

Мақтаналық

“Жырламасқа теңіздей,
Қуаныштың шегі жоқ.
Ардақталған өзіндей,
Қазақта акын тегі жоқ.
Ілияс Жансүгіров.

Сөзі ғибрат тараған хатта қалып,
Асыл аз ба әспеттер жаттап алып.
Ілиястай Сәкенді қатар жүріп,
Шын сүйсініп, сыйлауға сәт табалық.

Саф алтынды бос тастан ақтап алып,
Бөсіп кетпей, көкімей, мақтаналық.
Жақсы деуге жақсыны құлқы кимас,
Қараниет індеттен сақтаналық.

Кісі өлмейді паш етсең алқа тағып,
Оқтай тиер итаршы қақсағандық.
Қандай ғажап “үкілім”, “сал”, “серім” — деп,
Ізет, құрмет, ілтипат сақтағандық.

Біреу озса ағайын, шаттаналық,
Өсек сөзге бүлінбе жоққа нанып.
Терең ойдың түбіне көз тасташы,
Сырын ұқпай сөккенше отқа салып.

Байқа, қалай сілтейді басқа халық:
Бисмилладан біртоға бастап алып,
Олжастардан он есе төмендерін,
Төбесіне көтерер таққа салып.

Арсыз сынмен абырой ашпағалық!
Күйкілерден асылды сақта халық.
Мақтаналық паш етіп шын жүйрікті,
Тастамайды ол үшін тақтан алып.

1984 ж.

Ел сенімін ақтаған

Оқыдым кітабыңды, Бәйкен аға,
Ақжолтай ақтарылсын айтар баға.
Жоқ екен әлдекімді әсіре мақтау,
Немесе тірі жанға жапқан жала.

Бірде ауыр, бірде тәуір жаз-қысындай,
Толғантты тоқсан түрлі сазды сырнай.
Мұнара кешегіге орнатыпсың,
Бүгінгі Президентке алғысындай.

Сырың көп, ықпалды да, ұқтарлы да,
Құптарлы сәтті өрімдер күтті алдымда.
Мағжан мен Сәкенді айтсаң
Сипаттапсың,
Қанышты, Сәбит, Ғабит, Мұхтарды да.

Кей жерін суреттеуге тіл жете ме?!
Есіп тұр жылы лебіз Димекеңе.
Тұлғанды тепе-теңдес, тік ұстапсың,
Қатарлас қалқығандай өрде кеме.

Төркінін текті сөздің тапқан керім,
Сырың мол ел алдында ашқан сенің.
Тебіrentті Қарағанды қос шыңыңдай,
Ебіней мен Әбілқасты айтқан жерің.

Кім саған жасыңда зор үміт берді,
Тізіпсің
бастықты да жұмыскерді.
Мақтапсың ақын Сара сіңділерін,
Жақтапсың жетісулық жігіттерді.

Толқыған қара торғай кей үніне,
Туған жер кең түсіпті зейініңе.
Біржан сал, Ақан, Шоқан, Үкілі Ыбырай,
Алғысын айтар перзент пейіліңе.

Жазғаның қанша қызық жол ақтарды,
Тоғысқан көрдік сансыз тораптарды.
Ішінен өз есімін көрем бе деп,
Кешегі министрлер көп ақтарды.

Иншалла, әр жүйелі бәрі де бар,
Жастар көп тәрбиелі, кәрі де бар.
Оқитын кітап екен ұлағатты,
Ұрпаққа жақсылықтың нәрі қалар.

Ақындай ән төгілткен тал басына,
Отбасы сөз арнапсың жан басына.
Дос-жаран, құдалар бар,
Жаксы болды,
Талқыға құдағилар салмасына.

Қызды алсаң Сырымбетте ең сүйікті,
Сөнбейтін жүрегіңе өрт тиіпті.
Өткізген кеше ғана “Алтын тойың”,
“Бақытың — шын бақытың” — көпті ұйытты.

Кітабың құтты болсын, жолбарысым,
Ақтаған ел сенімін мол табысың.
Білгенге бұл кітап та
Дербес елге,
Көрсеткен тар кезеңде қолғабысың.

Көрмедім қораш тартқан сөз кедейін,
Бұл сексен бір кезең ғой күзге бейім.
Құрғатпай қаламыңды, Бәйкен-аға!
Жаза бер көргеніңді жүзге дейін.

25.11.1997 ж.

Кіндік қаны тамған жер

Жанға жылы нұр еккен,
Жолға шырақ жаққан жер.
Үнің шығып “шыр” еткен,
Анаң сені тапқан жер.

Оған еш жер жетпейді,
Ол киелі арман жер.
Көкейіңнен кетпейді,
Кіндік қаның тамған жер.

Құрбы-құрдас табыстық,
Аялады аққан жел.
Туған жерде бәрі ыстық,
Ата-бабаң жатқан жер.

Ауылда жүр барымыз,
Көз ашқалы құмартқан.
Шықтық ұшып бәріміз,
Сол тамаша жұмақтан.

25.11.2001ж.

Шабақбайда

Алаңсыз мен де серпілдім,
Арылды көбі дертімнің
Бәйкен-аға тойында
Фермасын көрдік Еркіннің.

Еріксіз жаным тамсанды,
Көңілім үнсіз ән салды
Құрбылардай ауылдас,
Қыз қайындар қарсы алды.

Ақ балтырлы, ақ білек,
Самсап түр бізге сәт тілеп.
Бірінен бірі сымбатты,
Бірінен бірі сәндірек.

Бәрі де аппақ ірі екен,
Тік қарауға “дір” етем.
Көлден шыққан қыздардай,
Тыр жалаңаш түр екен.

05.09.1997 ж.

Шабәқбай.

Қарасай мен Ағынтай бабаларым

Айыртау жан баураған сұлу өлкем,
Секілді қос өркешің нұрлы, көркем.
Қарасай, Ағынтайдың кесенесі,
Құлшынбай төбесінде құрды желкен.

Тағдырдың тура тандап берген жері,
Бұйырған белдеу осы сөнген демі.
Қазақтың
Шекарасын межелеп түр,
Қос ноян шалғай шепте жерленгені.

Әсем жер әлімсақтан сүйікті едің,
Жан бауар екі көзді үйірткенің.
Қазақтың Эльбрусы — Айыртауым,
Сен бүгін бұрынғыдан биіктелдің.

Егемен ел күшейтсем дабылымды,
Сес берер дестелеймін бар ірімді.
Кесене Ай-әлемге танытып түр,
Тарихта менің терең тамырымды.

Өлкеме қос мұнара қарқын сайлап,
Көркіне жігер қосты барқын аймақ.
Қызылжар қос батырды қолалады,
Ол-дағы ел орнатқан алтын айғақ.

Түсінсең соның бәрін мәнді етемін,
Толқытам күй күмбірі, ән жетегін.
Ел білсін, дос сүйсінсін, дұшпан ұқсын,
Тұғыры Қазақстан әлді екенін.

Қаскелең үлесі мол той салтында,
Жетісу көшіп келді сол қалпында.
Қарсы алды қошеметтеп Есіл, Көкше,
Ақниет, тілек қосып мол қарқынға.

Қалың ел – мәңгі жасыл қарағайым,
Қарсы алды дән толқыған дала дайын.
Алладан не тілесек соны берсін,
Ас пен той
Құтты болсын бар ағайын!

15 қазан 1999 жыл.

Айыртау.

Кербез Көкше келбеті

Келбетіңе қараймын сері Көкше,
Сал табиғат жаратты сені ерекше,
Күндік жерден Сырымбет сылаң қақты,
Бой жазғандай Күлагер бел, белесте.

“Оқжетпестің” Бурабай етегінде,
Шақырып тұр “Жұмбақтас” екеуін де.

“Алтын қайық” секілді күймелеген,
Қоскөл жаққа Ақтоқты кетерінде.

Қандырады табиғат сырға қандай,
Ару қайың алдымда түр таранбай.
Ақын Сара секілді жаутаң қакты,
Ақ мандайын Біржан сал сипағандай.

Торғын желің толқыған самал төксе,
Дертті жүрек сауығар аман жетсе.
Үкілі Ыбырай өткендей “Гәккулетіп”,
Ғашық күнді қос аққу салады еске.

Көрген адам тамсанып қарағандай,
Ақ бураны құлатты жара қандай?!
Кенесары жатыр ғой үңгір тасы,
Ақ тайлақты аңсаған қара нардай.

Күн кешпейді “Жалғызтау” дараланбай,
Мұңаяды жанында жара бардай;
Ел-жұртты ойлап тебіреніп Есіл жақтан,
Мағжан ақын Көкшеге қарағандай.

Қоңыр кеште ырғалып самал ессе,
“Жеке батыр” Баянды салады еске.
Жұмбақ дүние, көгілдір жұмбақ — өмір,
Мың құбылған келбеті қалады есте.

1997 ж.

Асыл ана Айғаным

Ерен бақыт текті туса алғаның,
Азып, тозбас ертең артта қалғаның.
Атығай мен Қарауылдың асылы,
Сондай салтты құрып өтті Айғаным.

Уәлі ханның ол ең кіші жұбайы,
Үздік сұлу аппақ гүлдей шырайы.
Көкшетаудан Сырымбетке көшірген,
Осал емес Ақ Орданың Күн-Айы.

Құт қондырса ұлы адамды жар тұтқан,
Елге аян жесір күнің зар жұтқан.
Кемеңгерсің атың аңыз Айғаным,
Абылайдың шаңырағын шалқытқан.

Сен көрсеттің кереметін сәулеттің,
Салып кеттің кең ордасын әулеттің.
Ақ патшаға өтті айбынды ықпалың,
Сал Сырымбет құтты етегін сәнді еттің.

Шымқай ғажап жер бетіне еккенің,
Есіміңе мың тағзым етті елім.
Сен орнатқан ақ сарайдың бірінде,
Мәңгі орнықты іргесі құт мектебім.

Басын құрап өзің салған ғажаптың,
Есіміңді қайта оралтты азат күн.
Туған елдің сен билесең бір шетін,
Аңсағаның дербестігін қазақтың.

Бой көрсетсең бодан күнгі мұнарда,
Ұқсап едің шыңда жалғыз шынарға.

Сен болмасаң ұлың Шыңғыс не болмақ?
Жұлдыз болып Шоқан өрге шығар ма?!

Түлкі-өмірдің табамын — деп қай бабын,
Ауыр күнде белді бекем байладың.
Желбіреткен Абылай ханның ақ туын,
Мәңгі жаса, асыл ана, Айғаным.

1994ж.

Бақыт жеңгеме

Бақыт жеңгем
Бәйкен аға тірегі,
Қыз Жібектей Төлегеншіл жүрегі.
Ел ағасын барша қазақ сыйласа,
Жалау болған жеңешемнің тілегі.

Жасыбайдың тазалығы жұғыпты,
Сырымбеттің даналығын ұғыпты.
Жетісуға Сара апасы секілді,
Көрсетіпті өз-жеңгелік ғұрыпты.

Басқан ізін кең ақылмен өлшетті,
Нар тұлғамен ұл, қыз баулап жол шекті.
Жағаласпай Жарлығына Совминнің,
Ханымдарға кемеңгерлік көрсетті.

Бақытты екен Әшімовтер әулеті,
Бақыт жеңгем сол әулеттің сәулеті.
Үлесі бар менің осы жеңгемнің,
Қазағымның мықты болса дәулеті.

Сүйеу болса асыл ару асылға,
Қолдаушысы болды берік қасында.
Жеңгелердің маршалы деп өтермін,
Біздер шеккен ХХ-шы ғасырда.

Бірлігімнен бақыт табар тірлігім

Құлаш ұрсақ Ай-өлеммен жарысқа,
Тасқындасын десек құтты табыс та;
Дербестіктің берекесі, беделі,
Тұнып жатыр ұлттық ішкі намыста.

Өркенді іске бүрсақ жойқын кемеңді,
Озықтармен құрсақ көркі тең елді,
Сыртқы жаудан, ішкі даудан сақтасын,
Ұмытпайық ел бірлігі дегенді.

Кемел күнді күтсек асыл арманнан,
Не тындырар құр есінеп, таңғалған.
Өзіміздің ас-суымыз болмаса,
Дым бермейді сыртқа карап жалманған.

Кешегіні көксемай-ақ безеріп,
Жаңалыққа берсек бүгін көп ерік.
Адал термен ел тілегін актаса,
Кетсін мейлі кей ісмерлер кенеліп.

Жат түсінбей
Айтқанымды дос тындар,
Жыпырлап түр кедергілі тосқындар.
Тез көбейді
Жұмыссыздық әкелген,
Қайыршылар, қаңғыбастар, босқындар.

Жер бетінде туып жатыр ұлы істер,
Мысал да бар ұшар қанат дұрыс дер.
Алға шықса жапондар мен немістер,
Бүкіл халқы намыскер, һәм жұмыскер.

Не керек? — деп сұрай қалсаң ол үшін,
Өз күшімнен өріс тапсын жән ісім.
Арман сол ғой асыра білсек қажетке,
Қазақстан ен байлық пен мол күшін.

Кең ашқанда төуелсіздік түндігін,
Сөт тіледі,
Ел қуанды, күлді Күн,
Түрлі гүлден жасағандай гүл шоғын,
Бірлігімнен бақыт табар тірлігім.

2002 ж.

Сағындық Кенжебаевтың сөзі

Біреу ерте кейбіреу кеш біледі,
Кей ұғымдар әу, демде ескіреді.
Бергені ғой құдайдың “мерседеспен”,
Кей дөңгелек дораққа ес кіреді.

Кеше үйінде жасаса іргелі той,
Жүре, жүре ақылы кіргені ғой.
Ертеңінде елеулі бастық болды,
Бір “дөкейге” жағына білгені ғой.

Талай жорға мініп ек көк аланы,
Біздің көңіл өткенге жоқ алаңы.
“Генсектерден” баяғы
Осы күнгі
Көмекшілер ақшаны көп алады.

Өмірге жоқ ешқандай күпірлігім,
Елді ойлаймын,
Барыма шүкір бүгін.
Есен жүрсе бөйбішем
Жаман болмас,
Жүзге де аман жеткізер күтімдімін.

Жастай серік
Әл беріп салдық деген,
Топты жарып тоқсанға тартып келем.
Генеральный бөйбішем қасымда отыр,
Мың тоқалдан мен оны артық көрем.
07.11.1997 ж.
Алматы.

Қыз дала

Қыз дала, қызық дала, құбылмалы,
Қимылың кірпік қаққан ұғылмалы.
Қызғана сүйіп келем өзгелерден
Өзіңді жырлап өту ғұмыр мәні.

Мен сені өзек жара сарқа сүйем,
Үміт, наз, асыл сезім арта сүйем.
Қызбала секілденіп көктем келсе,
Таңертең тал бұтаңды қайта сүйем.

Өтермін жыр төгілтіп далам үшін,
Атқарып ел жүктеген заман ісін.
Сонда сен маңдайымнан сипағайсың,
Ақ сүгін кештім деген анам үшін.

Жыр жазып отырғам жоқ мұндасуға,
Жеткенде бір ғасырдан бір ғасырға

Арман жоқ айтқан сөзім тірі қалса,
Келешек ұрпақтармен сырласуға.

Қияда жүргемін жоқ ықтап қана,
Арманым асқар тауға шықпақ қана.
Бәрі бір қашан болсын бір оралып.
Жатармын омырауыңда ұйықтап қана.

1976 жыл.

Мәскеу.

Саумалкөл

(Бәйкен Әшімовке)

Саумалкөл айналайын келбетіңнен,
Сендей көл көрмей келем жер бетінен.
Шомылсам көк толқынға құндақталып,
Жатқандай сөби болып тербетілем.

Алыстан бір көруге асыққаным,
Барады асыққаннан тасып қаным.
Қайтадан бозбала боп кетейінші,
Кездесе, бала күнгі ғашықтарым.

Саумалкөл көңіл толқып сырласқаным,
Жол тосып жүрген шығар құрдастарым.
Жағанда жастық шақтың ізі жайнап,
Төгілер айтылмаған жыр-дастаным.

Белгілі шаттығыммен саған қайғым,
Сағыныш салған дертті баяндаймын.
Күлімдеп айдынына ай қонғанда,
Қаракөз жарқ етер деп алаңдаймын.

1993 ж.

Көңілашар

Дей көрмеші құрбым-ау, өні нашар,
Тез түлейді қызылшыл бөрібасар.
Алаулаған ақ гүлдей
ақ дидарың,
Қарсы алдымнан жарқ етсе көңілашар.

Отты күндер қол сілтеп өткенменен,
Бір өзіңе ынтық зар дерт сөнбеген.
Жабырқама қашанда ер жігіттің,
Жыл санаумен дәл жасы өлшенбеген.

Суға келген киіктей басын шұлғып,
Сымбатыңды көрсемші асыл жыр ғып.
Есім кетсе
Судағы суретіңнен,
Амал тауып ақырын жетші жылжып.

Ұстай алсам білегің дірілдейді,
Ұқсам болды жүректің тілін мейлі.
Осындайдан көңілім көтеріліп,
Жас мөлшері ешқашан білінбейді.

Әне, сонда таңырқап көзімді ашам,
Қуанғаннан аяқты жеңіл басам.
Құшып, сүйіп, құмартып,
Баяғыдай,
Аяласаң сәт туар көңіл ашар.

14.03.2000 ж.

Түркі тектес елдердің Бас ақыны

*“Күл Ахмет, дүние қумасаң текке бекер,
Көкіректен шыққан дауысың көкке жетер”
Қожа Ахмет Яссауи*

Түркі тектес елдердің Бас ақыны,
Мағжан десең,
Жоқ Қазақ сасатыны.
Түркістан — деп,
Тұран — деп “көкке жетті”,
“Көкіректен” азатшыл самғап үні.

Өзгеше едік
Сергектеу бұдан кеше,
Жылжып жүрді қасыңда жылан неше?!
Кетті атылып Мағжандар
“Түркі тектес,
Түпкі тегім ежелгі Тұран” — десе.

Қапы кеткен замана дауылында,
Шекті азаптың шегі жоқ ауырын да.
Мағжан аға
Жұлдызы қайта жанды,
Күндер өтті көп салған қамығуға.

Мың жарым жыл толғанда Түркістанға,
Бақыт құсы дермісің бірге ұшқан ба?!
Арыстан баб, Қожа Ахмет,
Абылайдан соң,
Мағжанды атау бүгінгі кірді заңға.

Ол кеткен кез сүрқия заман еді.
Қалды артында қалқайып аман елі.
Мағжанды айтса
Абайдан кейінгім деп,
Мұхтар салған орнықты дана белгі.

Ақ көңілді осылай ақтаралық,
“Сабыр түбі — сары алтын” сақтады анық.
Жалғыз оқпен
Жайратып тастаса да,
Тастау болмас ақындық тақтан алып.

Дәл осылай түсіну жөні бөлек,
Берді жаңа Түркістан өңі көмек.
Мағжан-аға,
Сен де бір әулиесің,
Жүрегіне туған ел қойған бөлеп.

22.10.2000 ж.

Домбыра сыры

Қазақтың сәні домбыра,
Думанды тойын ашатын
Қазақтың жаны домбыра,
Мұны мен шерін басатын.

Адамға дәру күмбірі,
Баураған кіші-үлкенді.
Бойдағы дерттің білгірі,
Жөңдейтін тозған жүйкенді.

Наз айтады домбыра,
Арудай әні келісті.
Азайтады домбыра,
Жүрекке батқан берішті.

Екі ішек үні талмайды,
Үзілмес тәтті үміттей.
Ғашықтық тілін жалғайды,
Құмартқан қыз бен жігіттей.

Сегіз перне сезімтал,
Қос ішектің үнін жебеген.
Өрбігер әуен өрімтал,
Құйғытар күйші көреген.

Қияға құстай ұшырар,
Домбыра әншінің канаты
Шекітіп, қағып құлшынар,
Басылмай іңкәр тағаты.

Шешен де тапқыр қатарда,
Төселген ұлттық мол мұра.
Ауадай қажет кашанда,
Бір үйге бір домбыра.

13.07.2007.

Астана

Бәйкеннің Диханды құттықтауы

Құтты болсын Дихан-аға тоқсаның,
Мен де білем қолда жастың көп санын.
Ақсақал деп
Ел атаса мың алғыс,
Есікпенен төрді жалғар топсамын.

Шүкіршілік етем соның бәріне,
Құмартамын Сіздей тарлан көріме.
Тоқсаныңнан енді мен де қорықпаспын,
Бірге аттап жүре берем әріге.

Талай жылдар жақтың жырдың шырағын,
Әр сөзіңді аға, ғибрат қыламын.
Жанарыңа күлімдеген сүйсінем,
Сарқылмасын шабыт қайнар-бұлағың.

Сан дауылын шектің өмір-данғылдың,
Шындық сырын тік шырқауды заң қылдың.
Дихан-баба ел атаған абызсың,
Қайратты бол, жасын берсін Жамбылдың.
30.01.98 ж.

Көкшедегі кездесу

Көкшетау қарсы алғанда ән, күйменен,
Пәк сезім қандай ғажап жан билеген.
Туған жер сый құрметін көріп қайттым,
Анамдай ақ бесікте әлдилеген.

Қарсы алды інілерім, ағаларым,
Әр әннен есті құштар самал ағын.
Аққудай қарындастар “Гәккулетсе”,
Қыз-шабыт жан талабын жаңаладым.

Достарым әнімді айтса гитарлатып,
Домбыра бүлт аунатты ырғай шалқып.
Думан-той сексен көлді мың толқытса,
Бой жаздым сағыныпты бір тарқатып.

Қалқаның болып жүрген көркі қайғы
Иран сал шырқап салды “Бөркің-айды”.
Толқыса “Ақ тырналар”, “Аққу жеткен”,
Шыбын жан қалай ғана толқымайды.

Кездестім бірге оқыған дос-жаранмен,
Сахнада жыр арнадым, оспақ әнмен.
Бетінен Зейнікештің бір сүйгенде,
Балқұдым бал тосқандай тостағанмен.

Ашылса мектептестің кең жүрегі,
Көрінді тіл қатысқан ем тілегі.
Жанары баяғыдай жарқ еткенде,
Мен түгіл бәйбішем де елжіреді.

Құттықтап жыр төгілткен талабымды,
Неғметжан татымды сөз таба білді.
Мың рет шақырсаң да қайтып келмес,
Еріксіз елестетті бала күнді.

Туған ел, сен шақырсаң самғап жеттім,
Бір кешті сан жылға азық, ардақты еттің.
Қайтадан көріскенше күн жақсы деп,
Мың алғыс бәріңізге арнап кеттім.

07.06.2000 ж.

Көкшетау.

Шыдай берші

Шыдай берші,
Шыдашы, сеніп маған,
Жан толқытпай қоймайды көрікті адам.
Құдашаға бір өлең арнайыншы,
Мен әйтпесе, бәйбіше, сөніп қалам.

Шыдай берші,
Шыдашы, кешір мені,
Еркелік қой шалыңның есіргені.
Құдашаны қыздыра мақтамасам,
Тағдыр мені санаттан өшіргені.

Шыдай берші,
Жасайын берік қадам.
Ол да болғай ішінен жерік маған.
Бөйбішеден ешқашан жасқанбайтын,
Дей берсінші мені бір “ерікті” адам.

Шыдай берші,
Шыдашы, көніп маған,
Екі көзім барында көріп қалам,
Құдашаны тап қазір бір сүймесем,
Енді айналып келгенше өліп қалам.
07.08.2006 ж.

Нар тұлға ***(Еңбек ері Еркін Әуелбековке)***

Сөз сарасын жайнатып, мәнерлі етіп,
Шындықты айтсам қалмай ма әлем бекіп.
Ерке Есілде бастаған өмір жолын,
Еңбек ері, нар тұлға Әуелбеков.

Құтты күнге тапты Еркін пәлен тетік,
Озды талай сайыста мәрем бекіп.
— Көкшетауды көркейткен кім? — десендер,
Тік айтайын:
Ол — Еркін Әуелбеков.
Өшіп кетер ауылдар жаңаланды,
Оқтай заулап тас жолдар бара қалды.
Елді қанша көтерсе өзі сонша,
Барша қазақ ішінде дараланды.

Тез өткен жоқ Торғайдан сәлемдетіп,
Кең қозғалды төңіректі кемелді етіп.

Бұл өңірді жайнатқан кім? — десендер,
Нұржанұлы
Ол — Еркін Әуелбеков.

“Қатал” — десең кей достым зәрең кетіп,
Алам деме беделін төмендетіп,
Қыр мен сырды кім десең жалғастырған,
Байқа, достым, ол — Еркін Әуелбеков.

Зердесіне бітсе зор дарындылық,
Асыл тұлға көрмеді арын жығып.
Арпалыстық Аралды сақтау үшін,
Құлагердей мерт болған зарын ұғып.

Қызылорда халқына ұнап қалды,
Көшесінде есімі тұрақталды.
Қатал болса ол сүйді әділетті,
Содан кеше қалың ел жылап қалды.

22.06.2000 ж.

Наурызбен құттықтау

Сәлем бердім! .
Бауырлар аграрлық,
Күн туыпты көрмесек сағынарлық,
“Наурыз” келсе
Ырымдап осы төрден,
Көктем сайын күш-қуат, жалын алдық.

Жұмақ аула, арнайы нұр үйетін,
Келтіріпсің Кенжеке мың ретін.
Әшімов пен өзіңе сәлемдесіп,
Бибігүлді сәт туды бір сүйетін.

Кездеседі осында Хайдар ағам,
Құрбыларым сыртымнан “қайдалаған.”
Оралғандай наурызда қайран жастық,
Мен бәрін де бұл тойда пайдаланам.

Ән естиміз, бипылдақ би көреміз,
Жан семіріп, жадырап, түрленеміз.
Жалаңаш бел көргенде сұлуларды,
Мың тіріліп, бәріміз мың “өлеміз”.

Көңіл шіркін сондайда бұрады өрге,
Төл төгілтіп жатыр ғой құба белде,
Ақ мол болсын! Наурыз құтты болсын!
Жақсын бақыт мәңгілік шырақ елге.

Бие сауып мәз болса жеңгелер де,
Өзге сусын қымызға тең келер ме.
Не де болса кенелсін молшылыққа,
Бизнесмендер, жабайы пенделер де.

Әркім елдің ахуалын сараласын,
Әкім ойлап кетпесін қара басын.
Әр күн сайын теңгенің құны түспей,
Әр гүл киген көйлегін жаңаласын.

Бұзықшылық, талапай, таралмасын,
Алаяқтың азайтсын арам асын.
Тентіреген жойылсын жұмыссыздық,
Қайыршылар қамығып қарамасын.

Наурыз келді,
Назданып дала жатыр,
Бота боздап, құлын-тай салады асыр.
Тәуелсіз ел ардақты онжылдығы.

Қала, дала төрінде бара жатыр.
Жақсылықтың нышаны шын түзелсін,
Жамандықтың жұрнағы бір күзелсін.
Қалың елім, қазағым, қарыштай бер,
Көрген адам дегендей мұңсыз елсін.

Қытайда болған еліміз

(Жәнібек Кәрібжановқа)

Ардақтаймын Кәрібжановтар әулетін,
Жайнатып нұр Фазыл ағам сәулетін.
Жәнібек, саған
Жан-жүрегім шын разы,
Көтеріскен тәуелсіз ел дәулетін.

Дәлдеп айтсам, ақ жүрегің кең екен,
Оны білмес арлы қазақ кемде-кем.
Қазақстан туын көкке көтеріп,
Көкшетауды басқарғаның мерекем.

Қытайға да елші болған інімің,
Аруақ қонған,
Асыл туған ірімің.
Қызылжар мен Омбы — бауыр-туыстар,
Қос аймаққа
Жақындығың білінсін.

Мақтан етер асыл ісің көп сенің,
Туған елдің бар қажетін көкседің.
Орта жолда Өскеменді өрбітіп,
Құтты болсын, Астанаға жеткенің.

02.07.2007.

Біздің ауыл

Біздің ауыл — Үкілі Ыбырай ауылы,
Қойны ырыс Жалғызтаудың бауыры.
“Тәккулеткен”

Ақжұлы өлкем осында,
Осынау жерде қыз, бозбала тәуірі.

Көрші жатыр Ақан сері мекені,
Орынбай ақын еліне әнім жетеді.
Біздің ауыл шырқағанда қыздары,
Сексен көлдер төңкеріліп кетеді.

Ақжұ, қаздар бебеулетсе сырнайлы,
Ұмыт болар
Мың қасірет, мың қайғы.
“Жезкиікті” құмарлана төгілтсем,
Сұлу Көкше мұнарлана тыңдайды.

Тербеледі Саумал көлім шүпілдеп,
Тебіренеді орман көкшіл түтіндеп.
Аққайындар
билегенде қарсы алып,
Денсаулықты түзеп берер бүтіндеп.

Бала күнді, болашақты зерлеймін
Үнсіз ғана:
“Қайран туған ел” — деймін.
Беу, ағайын! Шынымды айтсам,
Баспа бас,
Жалғызтауды Гималайға бермеймін.

Елестейді кешкен тағдыр жасымда,
Бабам ізі
жатыр тау мен тасында.
Мен Меккеге табынғандай тебіренем,
Жан анамның тұрып қайтсам басында.
05.07.1998 ж.

Достықтың құтты белгісі

(Кеңес Үшбаевқа)

Жалғанда ділі мығым, діні мығым,
Болғаны қандай жақсы бір ілігің.
Қатерден есен қалған
азаматқа,
Той жасау Кеңес нағыз ірілігің.

Деместей беу, ағайын досың қайда,
Көрсетер жігіт бойын осындайда.
Жақсының жақсылығын ұран етсем,
Қолпаштап естіген жан қосылмай ма.

Ерекше Кеңжекеңді бағаладың,
Дес келер сыйыңа ол да дара ғалым.
Тәңірім жарылқасын
Өзіңді деп,
Береді ақ батасын ағаларың.

Сәнділік үшін емес бар амалың,
Дәл біліп құтты күнді шамаладың.
Мәңгілік достық үшін ақниетпен,
Заң қылып ұлт дәстүрін жаңаладың.

Құт қонса ақылы мол зейіндіге,
Кең, дарқан береді екен пейілді де.
Ақтасан досқа — достық парызынды,
Алады үлгі, сабақ кейінгі де.

Тілек бар саналы істің жетесінде,
Мырзаға берер тәңірім есесін де.
Аруақ жебеп жүрсін талабынды,
Атақты Тәттімбеттің көшесінде.

2000 ж.

* * *

Бір теңеумен бар сырынды ашпаспын,
Сонда дағы келер дәлдеп тап басқым.
Бір өзінде
Күн көзіндей жылу бар,
Артық жылу бұл жалғаннан таппаспын.

* * *

Жөптейді тағдыр сенгенді,
Бір жолда болар мың жолың.
Бір қолыңмен бергенді,
Қайтарып алар бір қолың.

* * *

Биікте еркін жүруге,
Ақжолды жалғыз кім табар.
Адамша өмір сүруге,
Қасыңда болсын тұлғалар.

* * *

Мөлшер бар таудың шыңында,
Өлшем бар теңіз суында.
Мұхиттан көңіл терең ғой,
Шек болмас адам мұнында.

28.05.2002 ж.

Көңіл назы

Өмірдің жазы өтіп қысы қалды,
Көңілдің іші тозып тысы қалды.
Сыр бермей серілікпен жүрсем-дағы,
Көрілік қыр соңыма түсіп алды.

Барады жылдар өтіп ағындаған,
Таусылмас қайран көңіл назың маған.
Баяғы қызыл ішік киген қызды
Боламын сағынсам да сағынбаған.

Келер деп ел шетіне сырласуға,
Қарайлап тұрғандаймын шын басында.
Көрсем де, көрмесем де естен кетпес,
Қалғандай аңыз болып бір ғасырға.

Ақтарсам айтылмаған үзік сырды,
Жүрекке тым ертерек бұзық кірді.
Көкшетау көп қызының еркесі едім,
Бір қызы Қызылжардың қызықтырды.

Қыс келіп сағындырса өмір жазы,
Өзіңсің туған елім — әділ қазы.
Қалған жас қалған іске жетсе екен деп
Ұйқыдан ерте оятар көңіл назы.

2006 ж.

Шөберем менің Әділге

Шөберем келді өмірге,
Сағындырып, аңсатып.
Орнады жайлау көңілге
Жүрекке қонды бар шаттық.

Тірліктің қызық бір шағы,
Қызыққа мөлдір қанғаным.
Ойлағанға бұл-дағы
Орындалған арманым.

Есен бол Әділ қарағым,
Ғалым бол, әйдік батыр бол.
Бек құтты болғай қадамың,
Әділдікке шатыр бол.

Әділ деген атыңа,
Сай болсын бүкіл ғұмырың.
Ұқсасын деген затына,
Аллаға жетсін сыбырым.

24.03.2007 ж.

Астана

Тіршілік

Сумандаған сүм дүние сен бір түлкі,
Жылмандаған таусылмас ойын-күлкі.
Қара жерге бірақ та, сыймайды екен,
Қарынбайдың тойымсыз жиған мүлкі.

Жат қылыққа жоламас арлы кісі,
Жақсылыққа бастайды барлық ісі.
Жылап келіп, жыламай кетуді ойлар,
Таусылғанша тірлікте бар тынысы.

Қыз баладай тым ерте шырайланған,
Қызығың көп тіршілік үнай қалған.
Содан болар өзіңе ғашықтығым,
Өкінбестей жолымды құрайды арман.

Іші тарлар тартса да кері мейлі,
Жақсы ұлынан туған ел жерімейді.
Алғанынан бергені көп адамның,
Ешқашанда беделі кемімейді.

Ғажабы көп кей күннің алшандатқан,
Азабы бар кей күннің арқандатқан.
Мезет екен тіршілік өте шығар,
Жанарындай маралдың жауған қаққан.
07.07.2007 ж.

Сағынып көрдім тағы да

Сандал кер, күміс бауыр, жоны алтын,
Қыл сағақ құлын қабак, жүзі жарқын.
Жарқ еткен кең далала жезкиікті,
Күн нұры аялады қызыл жалқын.

Қыз ерін, гүлжелбезек тыныс қандай,
Ақ тамақ, тоты бұғақ үн қысқандай.
Адасқан жас ботадай екі көзі,
Мөлт етсе кірпігінен мұң үшқандай.

Самалда сай жағалап гүл құшқандай,
Сал бөксе сағым қуған жүріс қандай?!
Қосақтап қос қарақат әкестердей,
Тебірендім тілсіз тілмен ұғысқандай.

с.

Аңсаған қос жанары жағып шырақ,
Шер қаулап карайлайды қағып құлақ.
Жер бетін жарқыратып бара жатты,
Өткенде ел шетінен киік шұбап.

Толғанып қимастықты ұғып сана,
Көп түрдым бел белеске шығып дара.
Қара көз қимай қарап жаутаң етті,
Алғандай жүрегімді жұлып қана.

От сезім толды жаныма,
Орнады тасқын қаныма.
Жабығып көрдім,
Қамығып көрдім,
Сағынып көрдім тағы да.

29.06.2007 ж.

Астана

Досқа сыр

Еліктірмес бос айғайшыл тобырлық,
Ес білетін ақсақалдық жолыңды үк.
Әр нәрсенің затын ойлап келемін,
Үндемесем жеңді деме момындық.

Талапайға ел түскені жамандық,
Кейбіреуге жұғысты осы мамандық.
Қызықтырды, құнықтырды бейсана,
Сырты бүтін, құлқы түтін қарандық.

Беу, достым ау, жанған отпен ойнама,
Қырға шықсаң көзіңді сал ойға да.
Ұрынғаннан сұғынғандар көбейді,
Жұрттың ауызы буылған деп ойлама.

30.06.2002 ж.

Алматы

Наполеонның сөзі

Ел талқыға қанша салса,
Кешірілмес қате бар.
Құдай жерде қанша аталса,
Сонша атым аталар.

Сырымды айтам нөпір пенде,
Бос атаққа ермедім.
Жеңіс көрдім, жеңілсем де,
Ар-намысты бермедім.

Кештім соғыс сан дүрмегін,
Көсем етті көп егес.
Жер бетінде бар білгенім:
Наполеондар көп емес.

02.11.1997 ж.

Қажымұрат Нағмановтың айтқаны

Нарықтың болсақ басын құрай келген,
Жігіт көп құтты өлкеге шырай берген.
Әкімдер келіп жатыр,
Кетіп жатыр,
Мызғымас Қызылжарда Құдайберген.

Әр істің бояуы бар лезі бар,
Біреу пәс, біреу бірден іле жүлар.
Микоян секілді деп ойламаңдыр,
Жуковтың бұл ағайда мінезі бар.

02.10.2000 ж.

Жетіммін жігіт демейді,
Арамза достан қақсайды.
“Жетілдім” козы демейді,
Ертерек сойып тастайды.

Ішкен жігіт ешқашан,
Мас боп қалдым демейді.
Қайда жүрсе есті асау,
Үлкендерді жебейді.

25.10.2000 ж.

Сағындыққа Бәйкен-аға айтқаны

Ел бұзарлық аулақсың “белсеністен”,
Хабарың мол ғалымсың оң-терістен.
Жетпіс беске нық келдің
Сағындығым,
Сексенге жет сал сері теңселіспен.

Күндер қайда бір шиша тең бөліскен,
Алшақтадық бұл күнде ол “жеңістен”.
Егделіктің төріне
Еркін шықтық,
Татып қана жұтпауды жөн көріскен.

Қол үзетін күнің жоқ еңселі істен,
Азаматсың ел жүгін еңсеріскен.
Ұстаздықтың қасиетті төріндесің,
Әкімдіктен шықса да жел терістен.

Сексенді ме сен жасар “төңкерістен”,
Миға сыймас қарады-ау өлшеніспен.

Әділдігін
ел разы кәмілдігін,
Жасқанбаған ешқандай тексерістен.

“Төрағасың” кішіге жол беріскен,
Пәлсапаң мол өрелі ой бөліскен.
“Төр апа” боп атанды Нағимаш та,
Кісіліктің көшінде тер төгіскен.

Таймай жүрсең әлі де сен желістен,
Рахат таптың жас ұрпақ төл жемістен.
Сол қалпыңда жүз жасқа бір жетейік,
Мен келістім Сағындық, сен келіссен.
30.06.2002 ж.
Алматы.

Дүниеден озды екі сәйгүлік

Ел бас қосса, Еркінді айтпау жараспас,
Тарлан еді бәрімізбен қанаттас.
Бәйкен-аға сексен жылдық тойыңда,
Еңбегі зор одан үздік жан аспас.

Атамекен қабылдаса Шабәқбай,
Жүрді Ер-ағаң той қамында таң атпай.
Айыртауды салтанатқа бөледі,
Бақыт сепкен киелі алтын қанаттай.

Бәрі меже, асыл белгі өткенге,
Қауырт келген күрт өкініш көп менде.
85-ті серуен етер едік қой,
Осынау тойға Еркін есен жеткенде.

Жер бетіне тың жақсылық еккенге,
Сарқылмайтын шын мархабат көп менде.
Төлеш інім дүлдүл туған мүсінші,
Ол да ұқсайды Еркінді іздеп кеткенге.

О, тағдыр-ай! Қаталдығың бұл қалай,
Еске түссе жүрек қайтсін туламай.
Көрінеді жетімсіреп қалғандай,
Еркіні жоқ, Төлеші жоқ Бурабай.

Жан азасын айтсам жырмен қайғырып,
Дүниеден озды екі сәйгүлік.
Екі тойдың арасында дал болдым,
Асыл аға, дана інімнен айырылып.

Бәйкен-аға қайтсін қатты ойлайды,
Ел аман ғой басы қатпас той жайлы.
Салтанатты думан қызар, бірақ та,
Еркін, Төлеш орындары толмайды.

29.06.2002 ж.

Алматы.

Біздің мектеп түлегі
(Бақыт Әсетқызына)

Бақыт жеңгей!
Құтты болсын жетпіс бес!!
Бұл да заңғар өркімге тез жеткізбес.
Бәйкен ағам екеуіңе қызығып,
Қандай қазақ шын сүйсініп көз тізбес.

Жол көсілсе қияларға төселмек,
Сондарыңнан жүрді сыйлы көш өрлеп.

Алатауды сілкіндірді “алтын той”,
Ағамызбен “Гауһар тойға” есен жет.

Бәрі жөнді
Келсе ерекше мақтағым,
Тап Сіздердей отырыпты тақта кім.
Бәйбіше боп, ел Анасы атанып,
Ағамыздың зор беделін сақтадың.

Бұл қазақты үшке бөлсе көп шылтық,
Мен ризамын
Сіздерде ондай жоқ қылық.
Тойған қозы сияқты боп
Монтиған,
Нұр жүзіңе сән беріп түр тоқшылық.

Кәрі-жасқа баппен сөйлер ғұрпың бай,
Еңбек еттің үйде, түзде бір тынбай.
Сыныңды да сырыңды да сақтадың,
Еш адамға қабақ шытпай, құнтимай.

Биік таудай
Қарағайлы, аршалы,
Ұл-қыздарың, немерелер самсады.
Бәйкен-ағам Еңбек ері атанса,
Сен атандың жеңешелер маршалы.

Ғаламат көп
Сізден байқап біз сезген.
Жан баурайсыз тілден шыққан бір сөзбен
Баянауыл қыздарындай бәлсініп,
Әлі күнге төгілтесіз нұр көзден.

Көрікті еттің Бәйкен аға жетегін,
Үлгі мирас
Жеткен белес екеуің.
Тойлы күні елестетем алдына
Қыз кезің мен Сырымбеттің етегін.

Ерте бітсе
Махаббатшылы дерт деген,
Сырымды айтам өзге жерде шертпеген.
Көл шетінде
Сіздер жүрген жолдарды,
Қыздарды ертіп.
Мен де біраз зерттегем.

Қыз-бозбала
Күндеріңді ақтарам,
Құпия көп көкірегімде сақтаған.
Бәйкен ағам тандап алған
ең сұлу,
Біздің мектеп түлегі деп мақтанам.

Дән ризамыз
асыл жеңге бізде бар,
Қапшылыс жоқ біреу шенеп мін тағар.
Сексеннің де сеңгірінен көрерміз,
Одан да әрі жетер қуат сізде бар.

Кенжеғали, Амангелді, Әшірбек,
Есенгелді талпынды той әзірлеп.
Бетіңізден қайта-қайта сүйеміз,
Бұл думанды қыздырамыз әзілдеп.

Бәрі лайық тағдыр мәңгі жебесе,
Маңыздысыз маршалдыққа теңесе.

Бәйкен-ағам,
балаларың баптаған,
Жетпіс бесің құтты болсын жеңеше!
06.04.2001 ж.
Алматы.

* * *

Әшірбек, ауыл жаққа барайықшы,
Үлкендер ақ батасын алайықшы.
Көргендер әкелерді қанша дерсің,
Қасында бірер күнге қалайықшы.

Қалайша елді көрмей адам шыдар,
Қуанып Сәлімжан да алдан шығар.
Қайтайық дұға оқытып ата-анаға,
Көп тосып екеуімізді қалған шығар.

Көбейсін ағайынмен әзіліміз,
Жеңгейлер тосар балғын қазы, қымыз.
Ұйқыдан Үкілі Ыбырай аунап түсер,
Әулетке аруақ қонған қазығымыз.

Бәйбішем көрсін ғажап тетелесті,
Сүймейді ол жоқ нәрсеге ерегісті.
Мен-дағы бала күнді еске алайын,
Бір көріп Күлизәт пен Елеместі.

Есен-сау жүрген бапты кезімізде,
Көш түзеп көрінейік өзіміз де.
Тағы да қайта айналып оралғанша,
Жүздері жүрсін бірге көзімізде.
25.03.2000 ж.

* * *

Қуанышта ағайын ағылады,
Ағылады “ағалап” табылады.
Қайта жасау өмірді қолдан келмес,
Реніште дос қана табылады.

1992 ж.

* * *

Бала күнде балдырған еркем еді,
Өмірге де ерекше еркеледі.
Түсініспей кеттік пе
Кездеспедім,
Оны іздегіш жүрегім желкен еді.

Қыз қылығын ел жеті көмкереді,
Біреу кате, ал біреу жөн көреді.
Жөн көрсе де
Мың мәрте төңкерсе де,
Пай, пай, шіркін!
Ол ғажап көркем еді.

1992 ж.

Бурабайда кездесу
(Жұмаш Әубәкіровке)

Кездестік Бурабайда Жұмаш-аға,
Егделік жастық шақпен ұласа ма?!
Қуандым, тұлғаң түзу сақталыпсың,
Кер заман қанша қатты сынаса да.

Құсындай бірге өскен осы көлдің,
Атақты Евнейдің досы болдың.
Көремін Бәйкен-аға інісіндей,
Бастаған көшімізді төсіне өрдің.

Жүмеке! Мен білетін іргелісің,
Болған жоқ достық үшін бір кемісің.
Қағылған Қарағанды қақ төріне,
Мызғымас біздің ұрпақ діңгегісің.

Көкшеден алған бойға кайрат пайдаң,
Осы ғой енді біздің салмақ сайран.
Сағыныш қапа, назын жеңілдетіп,
Ризамын ниетіңе қанат жайған.

Дос-жаран жүрген жерің жиын болсын,
Немере, шөбереге үйің толсын.
Жеңгейді еске алғанда оқып жүрер,
Осы өлең Сізге арналған сыйым болсын.

09.09.94 ж.

Бурабайдағы “Оқжетпес”.

Кім асау

Асау тайым бұзық еді,
Тұлпар тоқым салғанда.
Құлын ұстау қызық еді,
Әжем бие сауғанда.

Дедім сәулем, сені де асау,
Қол салғанша жақын кеп.
Көреді жұрт мені де асау,
Адуынды ақын деп.

Көп жылқылы елім асау,
Асаулыққа баулайды.
Осы күнде келін асау,
Сиыр, бие саумайды.

Мол қымызға жүдә зармыз,
Қоры азайып келеді.
Орыстардан сүт алармыз,
Қымызды кім береді?

Тағдыр саған көп қой сенім,
Көкірегімде сөнбес нұр.
Бие сауа білер келін,
Жеңешеке кездестір.

17.08.2000 ж.

Бурабай-Алматы

Самолеттегі экспромт

Мұқыш-аға сексен жылдық асында,
Бірге болдық Бәйкен, Сұлтан, Қасымда.
Құралайдың салқынымен қарсы алды,
Қарағанды бауыр басқан жасымда.

Келгеніміз елге мирас дес болды,
Талай арыс ағалармен көш толды.
Жұрт жаураса,
мен тоңбадым,
Қасымда,
Рымжандай қызу құрдас “пеш” болды.

Арасындай тойлы думан топырдың,
Құрдастардың бәсеңдетер отын кім.
АН-24 суық болып,
Қайтарда,
Рымжанға қыздырынып отырдым.

28.05.2000 ж.

Қарағанды-Алматы.

Алпысқа келген інілеріме

Айтып жүрген
беу, ағайын, алпысын,
Бесін емес, ымырт емес, талтүсім.
Елуімнен айырмасы көп емес,
Әлі талай арпалысқа бар күшім.

Алпыс — деген шуақ күзде тың алаң,
Қыран жасы
Құс ілетін қиядан.
Сексендегі ағаларды көргенде,
Өз жасымды айтуға да ұялам.

Есті сұлу
Көрі демес мендейді,
Көңіл жықпас ақниетпен емдейді.
Пайғамбардың келсем-дағы жасына,
Құдашалар оңашада сенбейді.

Алпыс жаста
Кәрілік күтіп тұр деме,
Көп өзгеріс енбес өн мен түрге де.
Пенсионер — дегендердің бәрі де,
Етегіне намаз оқып жүр деме.

Қанша қызық
Көрер ме едім өл кетсе,
— Ұры емеспін алақұйын “баукеспе”.
Талай жылдар кездеспеген бір күрбым,
Жастық шақтың от-жалынын салды еске.

Алпыс келсе
Жасқанамыз біз неге,
Құрбыларға “күдерінді үз” — деме.
Бұл алпысың кәрі де емес, жас та емес,
Екі ортада әрі-сәрі бірдеме.

Өзінді өзің жас жігітке балайсың,
Келіншектің кербезіне қарайсың.
Қырып-жойып кетпесең де алпыста,
Сен әлі де бір кәдеге жарайсың.

Бір күн бұрыс,
Жүре салсаң бір күн тік,
Женіп кетпес жеңіл-желпі сылқымдық.
Осыған да зор боларсың
Сілттеп қал,
Алпыс — деген ең ақырғы мүмкіндік.

14.09.1997 ж.

Қамзабай Бөкетовтің сөзі

Дәстүрі бар әр елдің,
Тірлікте жаным құптайтын.
Сыйлаймын еркек, әйелдің,
Асылын сөздің жүгпайтын.

Алдамшы ақымақ жігітті,
Еркек деме қатын де.
Ақтаған асыл үмітті,
Асылды нағыз батыр де.

Сұлуды тұрар сөзінде,
Жел сөзден мен ақтаймын.

Қызығып кеттім өзім де,
Есімін бірақ айтпаймын.

Әр мүшесі мәнерлі,
Жұлқынып тұрған қарқын де.
Ондай ғажап әйелді,
Қатын деме алтын де.

2006 ж.

Есләм Зікібаевқа

Қырандай Жалғызтаудан шарықтаған,
Ақжолтай әр қадамың анық маған.
Шаттандым
Шалқар думан - ел жинасаң,
Жасамай сарандығын нарық саған.

Қазақтың еш перзентін етпес өгей,
Қызы көп тау жақты ма Көктөбедей.
Әйтеуір Алатауды жайлап алдың,
Ешқашан қайын-жұртқа өкпелемей.

Жасыңнан сыршыл ару - құсты іліп ең
Шабьтшыл ләззат, зәузәт түсті үңіңне.
Заулай бер Құлагердей өршеленіп,
Жалғасып Мағжан-аға үшқынымен.

Сақтаған “Аққайыңдар” дауыл, желден
Көп жылдар артта қалса тәуір желген;
Қанатын қаға берсін “Аққу-арман”,
Күн тусын бұдан да зор дәуірленген.

Жер жыртқан бала күнде өгізбенен,
Батырлық өшкен емес негіз сенен.

Есiлдiң бiр еркесi кездесер деп,
Келiнге ризамын сенi iздеген.

Жастық шақ егделiкке талмауратып,
Жол берсе
Қабылдай бер жалаулатып.
Елiнен Президенттiң қыз алғанды,
Құдайым қоймас деймiн жаяулатып.

Атыңды өлеңiңнен бiлген едiм,
Тiлегiм кездескелi бiрге менiң.
Өрiнде ақындықтың жайнай берсiн,
Желкенi “Есләм” атты жыр-кеменiң.

17.08.96 ж.

Алматы

Табысым

Ерте кезде салмай ескi сарынға,
Көне бiлдiк бойда қызу жалынға.
Приватизация маған жасап алыпсың,
Үкiмет пен партияның барында.

Табысым сол — татулықты талғадым,
Жоғалтпадым жекеменшiк бар мәнiн.
Жас тоқалмен жаңа ферма құрмадым,
Жақсы болды бiр өзiңмен қалғаным.

Табысым сол — кең дүние сеп берген,
Кезiм жоқ қой сенi сөгiп жек көрген.
Жасамадым сұлулармен оңаша,
Серiктестiк жауапкерлiк шектелген.

Өзің болдың көп айтылар бас әнім,
Бас әніме қайта-қайта басамын.
Саған мәңгі референдум өткізіп,
Өзге әйелге мораторий жасадым.

25.03.2000 ж.

Алматы.

Альбомдағы сөз

Жанылма, тағдыр, жанылма,
Жастардың тойын қабылда.
Бақытты қызық ғұмыр бер,
Алуа мен Сабырға.

Аталық асқар жолым бар,
Әр сөзді жетік шолыңдар.
Бір-біріңе қашанда,
Кешірімпаз болыңдар.

Үлкені осы батамның,
Артықтау сөзге қаталмын.
Алуа саған тілеймін,
Ақ жолын Бәйкен атаңның.

Қызыққа бұл той бөлейді,
Көрмедім ешбір өгейді.
Құдайдың маған бергені,
Құдағиларым көбейді.

28.08.1999 ж.

Алматы.

Өзгеріс

— Ішпендер — деп, ағаларым зарлады,
Саулық үшін қанша әрекет арнады.
Ал, өздері аз ішкен жоқ
бірақ та,
Туған елді талапайға салмады.

— Ішпендер — деп бастықтарым қақсады,
Қатты бұйрық, қатал қаулы қаптады.
Ал, өздері аз ішкен жоқ,
Бірақ та,
Туған елдің бар байлығын сатпады.

Ал, қазір ше. Байқап созар көмейді,
Ішпей ғана, көп жейтіндер көбейді.
Өзгеріс сол:
Осы күнгі бастықтар,
Қанша жесең
Токтатындар — демейді.

1996 ж.

Алғысым

(Ғалым Мұтановқа)

Туған жер,
Сағынышың құса қылған,
Аз күнге табылдым мен құшағыңнан,
Түсімде құс қанатын байлағандай,
Өңімде жігер бітті ұшар жылдам.

Кездестім алдымдағы ағалармен.
Жүздестім артымда алтын тағалармен.

Құлшындым студенттерге дәріс оқып,
Тілдегім өрімталдай балалармен.

Қуандым университет алаңына,
Ішінде білімнің мың амалына.
Келіп түр бәрі де сай компьютерлік,
Интернет құлаш жайған заманына.

Кездескен іс оңалар адамына,
Өнердің бәрі икем саналыға.
Ғалекке, шын сүйсіндік бастамаңа,
Нұр жаусын әрбір басқан қадамыңа.

Әр күнім ойын тапса дүйім көптің,
Әйгілі ұстаздардың күйін шектім.
Құрметті профессор атағымен,
Жүректің жұқа жерін бүтіндеттің.

Алдағы ашық күнді тіректі еттің,
Тап солай шабыт селін үдетпек кім.
Сырымды өлеңге орап туған елге,
Молшылық, құт, береке тілеп кеттім.

Жетпіске тақап қалған жаз, қысым бар,
Туған жер, жан толқытқан алғысымды ал
Жетпісті кіші бесін көремін ғой,
Қартайтпас ән-жыр деген жан құсым бар.

31.04.2000 ж.

Туған күнің Астана, құтты болсын!

Қоспай жүрмін өлеңге Вашингтонды,
Менсіз де оның қойнына жақұт толды.
Алматымды
Көп жырлап, әнге орасам,
Бір мен емес,
бір дәуір ғашық болды.

Көкшетауды көп айтсам
Жан құмартты,
Жырға бөлеп, балауса өн тұтатты.
Жезқазғанды паш етсем
“Жезкиікті”
Көптен көрмей сағыныш қалжыратты.

Жаңа жырға бөлеймін Ақмоланы,
Маған шипа ақпанда ақ бораны.
Жаңа заман
Ол - жаңа астанасы,
Мандайына береке, бақ қонады.

Әлдеқалай түспейді адасып нұр,
Ақмолаға сұлу тәж жарасып тұр.
Сіп-свежий астана әлемдегі,
Көнелермен бой түзеп, таласып тұр.

Сал бойына сай пешпент киіп жатыр,
Жаңа ғасыр жасауы білінді ақыр.
Ақмоланы ерке Есіл бөлеп, тербеп.
Сарыарқаның самалы сүйіп жатыр.

Жас астана есімі елеңдетіп,
Еңсем биік,

Ұмтылдым өрем бекіп.
Ол — кең дала киелі ақ күмбезі,
Көп үнілсем тарихқа терең кетіп.

Дабылынан азатшыл жаңғырықтың,
Қайта туды қазаққа
Жаңғырып күн.
Ақмоланың ардақты есімін де,
Ата-рәміз деп атар заң қылыппын.
Президентім бекіткен жарлықпенен,
Сол күн туды сөйлейін дәлдікпенен.
Ол — оныншы желтоқсан
Жырмен шашу,
Төгілтетін ақ шуақ таң күткен ем.

Маған елсің
Ақмола бесікке тең,
Көкшетаумен ортақсың
Несіпке сен.
Атамекен көрінер көз ұшында,
Құшағыңа
Мен де ертең көшіп кетем.

Көп қарайлап,
Жүрмін ғой қия алмай да,
Шалқып едім шабытшыл құмар жайда
Әкетер ем арқалап Алатауды,
Болады ғой қиянат Тұманбайға.

Осал жерге
Ортаймас бақ қона ма?!
Ел көңілі толмаса тақ қона ма.

Атар тандар
бере гөр күт-береке,
Елдің төрі қасиетті Ақмолаға.

Беу, жас қала!
Ардақты ақ қаласың,
Жасап жатыр
туған ел салт-жорасын.
Туған күнің Астана құтты болсын!
Бақытты бол! Ортаймас баққа орасың.
10.12.97 ж.

Атағын берсін Ғабеннің
(Оңдасын Әшімовке)

Ғабит аға тойында,
Оңдасын бізді басқарды.
Байсалды күші бойында,
Бұлжытқан жоқ жоспарды.

Бәйкеннің ұлы екені,
Білініп маңғаз түлек түр.
Қызылжарда мекені,
Университетте ректор.

Алғыр үл туар текіден,
Өмірдің міндет артқаны.
Қуаныш осы деп білем,
Әкеге бала тартқаны.

Көліктері күтімді,
Тайбурылдай шабысты.
Өз қимылы ұтымды
Жібермес босқа намысты.

Сүйсінді достар үндемей,
Болған соң ортақ тілек бір.
Шыдамай кетті-ау, тіл, көмей,
Алғысым айтар үдеп тұр.

Ел-жұртты көрдік анықтап,
Жолбасшы болдың Ондасын.
Не дейін: даңқың шарықтап,
Жолыңды Тәңірім қолдасын.

Тәлімгер, ғалым қашанда,
Үздігі болғай әлемнің.
Әкендей мығым бас алға,
Атағын берсін Ғабеннің.

15.06.2002 ж.

Ғабит ауылы.

Аңшылық

(Кенжеғали Сағадиевке)

Ер жігіттің құштар сәті аңшылық.
Қыза тартса, қалар артта шаң шығып.
Таудан түлкі құсты шалса
Құлшынар,
Нар тәуекел, жан шықпаса қан шығып.

Ұзап кетіп шаң-тозаңнан булыққан,
Осы емес пе ақ шуақтан нұр жұтқан.
Мұң мен шерін тіршіліктің ұмытып,
Тамаша ғой бостандыққа бір шыққан.

Қызғын шақты кім, қалайша шектейді,
Қызарғанға көңіл ұшып, жет дейді.
Құралайды қуалай шапқан мезетке,
Бұл жалғанның еш қызығы жетпейді.

Қай сырымды білер дейсің маңайым,
Қызба мезет шам-шырағын жағайын:
Күба жонда құйындатса Жезкиік,
Қуып жетші,
көріп қана қалайын.

Жан баурайды таза нәркес жолдағы үн,
Есің кетер естіп тоты толғағын.
Әр бұтадан
жарқ етеді бір сұлу,
Содан деп біл қызуқанды болғаным.

Қызғалдағын дала алдына үйеді,
Қымыз ауа самал жел боп сүйеді.
Аққу құстың
Қыз баладай уыз жас,
Келбетіне жүрек шегі күйеді.

Ақ періште құс патшасы қабағы,
Ақ пейіште мың әуреге салады.
Ең қызығы:
үйге оралсаң бәйбішене,
Сол аққудай жап-жас болып қалады.

18.01.2001 ж.

Алматы.

Алатаудың ақығы
(Амангелді Ермағияевқа)

Биікте ақын болып самғасам да,
Әкім боп жердің бетін шарласам да.
Алдымда жайраң қағып қарсы алады,
Өзіндей жақсы інілер әрқашанда.

Бойыңа жарасып түр ар биігі,
Екі көз қырағы екен әр қиығы.
Құмарттым бір көргеннен мінезіңе,
Самғауық Алатаудың ақиығы.

Айтыстың атасындай ағындадың,
Тапты ғой ұлы дәстүр бабын жаның.
Егемен елдің туын тік көтеріп,
Мәңгілік сөнбес оттай жалындалдың.

Жігітсің жақсылыққа құмар жаның,
Бір емес сенің асыл мың арманың.
Әкелді туған елден үлкен алғыс,
Қасымның қос кітабын шығарғаның.

Саялы болсаң елге біткен шынар,
Жемісің қаулап шықты күткен құмар.
Аруағы Абылай ханның қолдап сені,
Жарылғап батыр аунап түскен шығар.

Біреуі алдымызда ақ міндеттің,
Атағын асқақтату Төттімбеттің.
Қасыңа мен де еріп ту ұстаймын,
Тасыған жырмен қосып ағынды ектің.

Осы ғой өміріңнің бұла шағы,
Әр ісің ұлан-ғайыр сыр ашады.
Дәстүрін туған елдің жалғап жүрсең,
Есімің ұлылармен ұласады.

Затыңа атағың сай Амангелді,
Бақ құсы тура заулап саған келді.
Қашанда
Шарықтасын, жалықпасын
Қанатың жарылқаған төмам елді.

2001 ж.

Тойдағы есеп

Жөн сұрап болмасақ та төрелеткен,
Туды сөз жеңге мақтау өре жеткен.
Бәйкеннің бойындағы кең мінезді,
Бір ару: Жеңгем деді өрелі еткен.

Келіншек кетті содан ірі есепке,
Жөні бар айтқанының мінесек те.
Тигені Бақыт жеңгем үлесіне,
Лекті дәл 95 процентке.

Сендірді деректі сөз есі барды.
Қол соғып залдағылар шешім алды.
Сол кезде
Бәйкен ағам шыдай алмай,
Деп қалды: Сонда маған несі қалды?

— Қырансыз жан-жағына қарап ұшқан,
Ерекше байыптысыз жаралыстан.
Дедім мен
Бәйкен-аға азсынбаңыз,
Қалды ғой сізге бүкіл Қазақстан.

Үйдегі процентпен өсем деген,
Жеңгемнен бола берсін есең төмен.
Шаңырақтың періштесі ол Ана ғой,
Ал, сізге бір сөз жетер “Көсем” деген.

Ағамыз сөзді салмай шұбыртпаға,
Жымиып “дұрыс” — деді күліп қана.
7.IX.1997 ж.
Көкшетау.

Жұлдызың жансын Астана

Әлемнің құтты көшінде,
Қонғандай аққу Есілге.
Қанатын жайды Астана,
Сарыарқа алтын төсінде.
Асылын өннің арнаймын,
Басылды ескі бар қайғым.
Баянды бақыт орнасын,
Аруағы қолдап Абылайдың.

Жайнатсақ бүгін жолды азат,
Әлі де талай бар ғажап.
Жұлдызың жансын Астана,
Қарап тұр саған бар қазақ
Алыста жүрген бауырлар,
Жақында сансыз ауылдар,
Тілегі келіп бөрінің
Тез өтсін қарсы дауылдар.

Ақ Орда дәулет құрайды,
Сәулетің болсын шырайлы.
Өркенің өссін Астана,
Бар әлем сені сынайды.
Көңілім алда күдіктен,
Қараймын сөнбес үмітпен.
Бекітіп елдің іргесін,
Жалғайық қанат бірлікпен.

1998 ж.

Көрген сайын Әуезов тілдеседі
(Төлеген Досмағамбетовке)

Оқыс келген қазаның ауырын-ай,
Қара жердің міз бақпас сабырын-ай.
Жеке-дара
Құйғытып келе жатып,
Құлагердей мерт болған бауырым-ай!

Бірге жүрген достасып нелер елес,
Көзге оралып, көңілден кетер емес.
Евней-ағам
Төлешті дана дейтін,
Keң кезінде кеменгер етер кеңес.

Артық айтып осыдан
Не демек, кім?
Ол бірі еді шын саңлақ кереметтің.
Көз шалғанда “Мансфельд Мадоннасын”,
Анамды ойлап ерекше елендепмін.

Балға, қашау жүрекпен бірлескенін,
Көрдік талай көркінен сыр дестенің.
Білдік, сездік
Төлеген мүсіндеген,
Тас тіріліп адаммен үндескенін.

Біржан салды көргендер толғанады,
Ақан сері ақтаңгер ой салады.
Көкшетауда
Шоқанның зор бейнесін,
Көзің шалса күш-жігер молданады.

Тас бейнеден көкірекке нұр көшеді,
Асау ақын пәк ғұмыр бір кешеді.

Оперныйдың алдында,
Алматыда,
Көрген сайын Әуезов тілдеседі.

Міне, осы
Мен білген қызық заман,
Қас дүлдүлдің бергені үзіп маған.
Мұхтар аға сағынып көріскендей,
Ұзақ уақыт алдында тұрып қалам.

Әне, сонда
Қыз-шабыт құрап өлең,
Әр мезетті қисапсыз мұра көрем.
— Ал, кеттік — деп
Төлеген айтардай-ақ,
Данышпанның алдында тұра берем.
27.11.2001 ж.
Астана.

Аққулардың арманы

Дара аққуды көрдім айдың шетінде,
Бейнесі оның ұқсап кетті жетімге.
Күз келгенде өзге құстар топтанды
Үйірімен кетуге.

Біреу айтса ойлар ма едім бекер деп,
Ол да ертең өз тобына жетер деп.
Кім ойлапты сұлуларды өмірде
Жалғыз, жалғыз өтер деп.

Аяулы екен дара аққудың қалғаны,
Көл теңселте дала-күнге салғаны.
Дүниеде жалғыз қалмау екен ғой
Аққулардың арманы.

1968 ж.

Балым құдағиға

Акынның айтары мол заты қызба,
Сүйсіндім Балым деген атыңызға.
Ең үлкен құдаңыздың інісімін,
Жас отау сәт тілеймін затыңызға.

Құдағи жан екенсің төрің ізгі,
Алуға өркім құмар қолыңызды.
Сексенде серуендеп тойда жүрген,
Біздерге берсін сәтті жолыңызды.

28.08.1999 ж.

Тойдағы сыр

Бөйкендей ағамызды таниды өлем,
Деп жүрсек үлкен сыйлар қағидамен,
Балымды сексендегі маған тастап,
Кетті өзі елудегі Сәбилямен.

Көнсем де атам қазақ төл ісіне,
Көнбеймін құдағилар бөлісіне.
Нешауа, Бакыт жеңгей не де болса,
Алуаның бақыт қонсын өрісіне.

Мен кейде осындайдан қарқын алам,
Бүктемей ойдағыны айтып алам.
Болғанда шөберелі той жасаңыз,
Мен сонда Сәбиляны тартып алам.

28.08.1999 ж.

Алматы.

Ел шетіндегі тебіреніс

Қайыңды елдің ұлымын, қайыңды елдің,
Аққайыңды жырлауға дайың келдім.
Барып, көріп, аралап білсем деймін,
Нарық берген бүгінгі жайын елдің.
Жалғызтаудың жазық бел саласында,
Маған қымбат жаннат жер бөрі осында.
Жатқан шығар қос анам
Мен келер деп,
Селдір қайың көз көрген арасында.

Араларын өсіп ем қосуменен,
Толғаныстан менде жоқ шошу деген.
Жол-жөнекей
Әйтеуір бір соғар деп,
Аунап түсті-ау, екеуі тосуменен.
Жыр жазғанда сыр қалмас ақтармаған,
Қайындар да өкпе, наз сақтар маған.
Парызым бар
Қос анам жатқаны үшін,
Үкілі Ыбырай аулына ақталмаған.

Қастерлесек
Ата мен анамызды,
Ойладық па Үкілі бабамызды.
Ол қай жерде жатыр деп
Сұрай қалса,
Ұялғаннан ұстармыз жағамызды.
Соның бөрін
Жүрміз ғой біліп қана.
Аққайындар теңселер ұғып қана,
Белгі орнатсақ Үкілі бабамызға,
Үлгі болар ұрпаққа, ғұрыпқа да.

Туған ауылын көркейтсе байтақ елі,
Сонда парыз, шіркін-ай, қайтар еді.
Ақ сүттерін кешіріп
анамыз да,
Мың-мың алғыс біздерге айтар еді.
Аққайыңның түбінде аппақ елік,
Қосылғандай аңсаған сапқа келіп,
Ыбекеме лайықты мүсін тұрса,
Мөңгілікке есімін сақтар едік.

24.03.2002 ж.

Зейнолла Қабдоловқа

Өмірден озды дегенде,
Теңіз ой тартты тереңге.
Қиналып жатса Зейнолла,
Қамалдық қатты елеңге.

Не десек сияр айтуға,
Көз жұмса, абзал нар тұлға
Атқан оқтай дәл тиер,
Айтқаны қалды артында.

Білетін сөздің бар затын,
Әр затында бар татым.
Жақсылығын жақсының,
Мақтаньшпен айтатын.

Сәт түсіп ерте табыстым,
Құлы еді ар мен намыстың.
Егіздей адал досы еді,
Ебінейдей заңғар арыстың.

Қыз-шабыт қызу отымен,
Жігерді бойда қосып ем.
Сонеттен тізген гүлтәжді,
Екеуіне алғаш оқып ем.

Жан еді-ау, Зекең салмақты,
Парасат жолын аңғартты.
Мұхтарша мұқият толғанып,
Абайдың жолын жалғапты.

Сындарлы жерде самғайтын,
Қоңырау дауысы талмайтын.
Дәл бүгін айтқан тапқыр сөз,
Тап ертең елді шарлайтын.

Тапжылмас тарлан өріңнен,
Төсекке болды телінген.
Бумасы алтын бұлғын сөз,
Булығып кетті-ау, өмірден.

2006 ж.

Астана

* * *

Жас ұрпақты жасқанбай қолтықтаған,
Қайда жүрсе ақжолтай
Ол — құтты адам.
Арпалыстың басында соңын ойлап,
Арыстанның аузына қол сұқпаған.

Қашан көрсең жаңылмас есебінен,
Бүгін сергек ұйқысы кешегіден.
Кісіліктің үлкені осы шығар,
Жаңылғанды жазғырмай кеше білген.

10.02.2000 ж.

Алматы.

* * *

Қаулады жалын Күн көзін,
Ұшқыны жерге жетердей;
Жаулады сенің нұр жүзін,
Жүректі оты тесердей.

Алмагүл бақша жамылды,
Сүйсінер адам баласы.
Махаббат, саған табынды,
Жер менен көктің арасы.

Табылды ғашық сауалы,
Алмасам болды суытып.
Іздеген таптым дауаны,
Есейген жасты ұмытып.

Саулығым берік болғасын,
Жадырап мен де шаттандым.
Жолымды құдай оңдасын,
Сағыныш билеп аттандым.

Жорысам көрген түсімді,
Гүл жауар құтты жолыма.
Ұшырдым өлең-құсымды,
Қондыра көрші қолыңа.

25.05.2002 ж.

Алматы.

Елдің сыйлы ағасы

(Бәйкен Әшімовке)

Әмі Мұратхан Егінбаевтің

Жас кезінен жарасқан шыдамдылық,
Қолдап жүрді кадамын құдай біліп.
Қан майданда оқ кешіп жеңіс көрген,
Қос қанаты талмайтын қыран-жігіт.
Ғұмырында Құлагер шабысы бар,
Еділ, Жайық, Іленің ағысы бар.
Таба білер тың жолды сын сағатта,
Қаны — қазақ, Мағжанның намысы бар.

Қайырмасы:

Көкшетаудың түлегі,
Қарағанды тірегі.
Жетісу деп соғып тұр,
Лүпілдеген жүрегі.
Ол — ерекше бағасы,
Елдің сыйлы ағасы.

Қарағанды, Көкшеде, Қызылжарда,
Жетісуда жарқырап ізі қалған.
Саумалкөлдің жігіті сертке берік,
Баянауыл ең ғажап қызын алған.

Айта білсек сыры көп басқа тағы,
Оған күө жұлдызды жақсы атағы.
Не десек те қазақтың Бәйкен-аға,
Ең ардақты бүгінгі ақсақалы.

Қайырмасы.

06.07.1991 ж.

Ақ батасын бергендей Сегіз Сері

Құлагерше құлшындық жасымызда,
Дарындылар
Мол еді заты қызба.
Сәбит, Ғабит, Евнейлер қандай еді,
Кеше жүрген көш түзеп қасымызда.

Бұл үшеуін біледі өлем тегі,
Сафуан, Мұрат, Аманжол мәнерледі.
Мұса, Ермек, Төлеген, Нағималар,
Түрлендірді Марат пен Сәкен сері.

Ата мирас
Жалғасқан ел арасы,
Бәрі ортақ өзен, көл, кең даласы.
Неміс болып туса да кемістік жоқ,
Бельгерім де қазақтың өз баласы.

Ақан сері, Ыбырай қадам басқан,
Атамекен осында бабам жатқан.
Даналардың ығында
Жаралд м мен,
Ғажап жерге шын ғашық махаббаттан.

Дарқан аймақ
Қызығам өміріңе,
Бәйкен, Еркін нұр жайды көңіліме.
Ақ батасын бергендей Сегіз Сері
Талай тарлан ту тікті өңіріме.

Сұлу өлке Солтүстік Қазақстан,
Көлдерінді қайтқан күс санап ұшқан.
Аққайыңдар аймақты алқалаған,
Апшақ етіп сән берді жаралыстан.

2002 ж

Керекудің кереметі

(Оралбек Қожановқа)

Оралбек бірі үлкен азаматтың,
Иесі сол ардақты зор атақтың.
Қанында бабалардың қиялы бар,
Жанында жайлауы бар парасаттың.

Кеңейді еркін елде арка қандай,
Ол қайтсін, еркеленбей, арқаланбай.
Жетпіске желіп жетіп құшақ жайды,
Бұлттары Баянаула тарқағандай.

Шалқыды Қара Ертістей дариясы,
Көркейді, бұтақ жайды жанұясы.
Мөреге қолтықтасып қатар келді,
Жан жетпес, үздік сұлу Мәриясы.

Сөйлесе, Орекеннің оты қандай!
Ән салса, көмейінде тоты бардай,
Билесе, сал бикештер естен танар,
Бүлкідеп бөкселері толқығандай.

Қоныпты кемеңгерге өнер жеті,
Тарихшы, ғалым десем келер реті.
Қаламгер, әділ басшы, білгір қажы,
Оралбек Керекудің кереметі.

Бой жазған өр Алтайдың асқарындай,
Ой салған Сұлтанмахмұт дастанындай,
Жайнатты бүгінгі ұрпақ белгісіндей,
Кітапты “Жасыбайдың тастарындай”.

Тамсанып алабөтен ұнағандай,
Көргенде кім қалт етер тына қалмай?!
Оралбек сол кітапта жарқыратқан,
Сөйлеп түр көне тастар тірі адамдай.

Жазғандай әрбір мүсін асыл хатты,
Тастардың әлем білер таңы да атты.
“Кереку кереметі” — дегенім сол,
Сүйсең, сүй, тап осылай табиғатты.

Тастардан таңғажайып құрған белгі,
Шын құрмет көкірегі ояу ұлдан келді.
Жасалды Баянаула “Тас шежіресі”,
Сүйсең, сүй, тап осылай туған жерді.

Күлімдеп алғыс айтты асыл айдын,
Мен қалай қуанышта тасымаймын!
Тебіреніп жетпіс жаспен құттықтаған,
Қосылам толқынына Жасыбайдың!

Алыстан Баянаула көрер бойын,
Ореке, сұранып түр нелер ойым.
Он жылдай қанаттасып бірге өткіздік,
Жүз жылдық Сәтпаевтың мерейтойын.

Сүйсінтсе туған елді бір ісіміз,
Ашылар кең пейілді тынысымыз.
Дананың құтты жолы бізді қосса,
Қаныштың екеуіміз де інісіміз!

19.05.2007 ж.

Павлодар

Еспай Сүлейменовке ода

Кербез еді Сырымбеттей тұлғалы,
Манғаз еді қарағайдай шыңдағы.
Ер Тарғындай
Мың кісінің ішінде,
Көрінетін Еспай-аға тұрғаны.

Мың тоғыз жүз отыз төртінші жылдарда,
Ауыр шақта ел оранған мұң, зарға
Еңбекшілер ауданының “Детдомын”,
Құрған кісі түсіп талай сындарға.

Кер заманда айғақ етті ер күшін,
Ел аңғарды тәрбиегер зерлі ісін.
Жас шөкірті Шамжанова Розаға,
Сонда Мәскеу такты “Құрмет белгісін”.

Мейлі болсын саясаты Кеңестің,
Орынсыз деп ортайтпайды оны ешкім.
Көкше қызы Кремльде жарқ еткен,
Ол да бірі көзден кетпес белестің.

Асыл аға соғыста өтті бес жылы,
Қырғын майдан қияметін кешті ірі.
Туған елдің шуағында серпіліп,
Құлағында “Катюшалар” өшті үні.

Ауыр күндер соғыс біткен жылдарғы,
Сырымбеттің мектебі зор құндалды.
Интернаты күтіп бізді жыл бойы,
Кешкізбеді қабақ шытар мұң, зарды.

Тағдыр берді Есекеңдей еренді,
Ол басқарды біздің асау беленді.

Ұмыға алмас
Дәсін татқан балалар
Интернаттың директоры дегенді.

Асыл арман, зор қияға ергеміз,
Білім алу, тәртібі де келді егіз.
Ұрқия-апай тәрбиешім болды ғой,
Еспай-аға үйіндегі жеңгеміз.

Ұқсайтуғын Еспай аға көсемге,
Білгір еді, айтар сөзге шешен де.
Еске алайық
Бірге оқыған ұл-қыздар,
Бірі әкең болды бірі шешен де.

Сонда туды Орал, Оңғар, Сәулелер,
Келді өмірге Зәрә, сұлу Зәурелер.
Еспай аға шаңырағы шалқыды,
Сәт оралды батырға да “тәубе” — дер.

Шындықты айтсам көңіл ауып өрнеге,
Пай, пай, шіркін! Қызығы көп әлде де.
Сол күндерде ғашық болып қалыпты,
Әжімұрат ініміз де Сәулеге.

Еске түсіп, бір көтерсем еңсені,
Біздің қиял қияларды көкседі.
Бірге оқыған Сырымбетте, Мәскеуде,
Сағынып кетем Әжімұрат мен сені.

Еспай аға әр баламен сырласып,
Отыратын көкірегінен нұр шашып
Сөз біткенде
бір жаңарып қалушы ек,
Көңілде ән, пәк жүректе жыр тасып.

Мейірбанды естен кетпес мәнері,
Қарапайым, кішіпейіл жан еді.
Балаларға баяндайтын
қазақы,
Ата дәстүр, салт-сана мен кәдені.

Артық айтып, зекірмейтін балаға,
Ашық айтып, ой құятын санаға.
Ықтырмайтын
Ол ұқтыра білетін,
Әрбір сөзі кетпеуші еді заяға.

Әр ұғымды өте зерлі милайтын,
Бұзбаушы еді-ау, кең мінезді бір қалпын.
Жасы кіші
директоры мектептің,
Мұсаханды ақ патшадай сыйлайтын.

Құлагердің ұрпағы деп қолдатқан,
Мүсекенде қос қарагер болды аттар.
Ес-аған ғой,
Қара арбаны сырлатып,
Пәуескелі “Есіл-қорап” орнатқан.

Болды ағалар ата мирас құрбаны,
Аппақ күміс қос қара аттың тұрманы.
Тегін емес,
Мұсахан мен Еспайды,
Бүкіл аймақ өшпес аңыз қылғаны.

Жүйрік еді “Сал қарагер” дарасы.
Тік қаратпас
Отты көздер шарасы.

Сан жарыста озып келдім
болған соң,
Таңдап алған “ат айдаушы” баласы.

“Бәйге алғанда
Сырымбетке күт” — дейтін,
Құлагер жайлы әңгімесі бітпейтін.
Озып келсем
Асханаға апарып,
“Бұл баланы он күн оңдап күт” — дейтін.

Солай бізге бақ үшқыны қонатын,
Достарым да қыр соңымда толатын.
Нұртас, Қайрош, Нығметжанды апарсам,
Бір сылқиып “свежий етке” тоятын.

Қызғаншақтар сөз қылғанда жақыны,
Тез ұқтырар қызық еді ақылы:
“Сенің балаң атты соғып тастайды,
Кәкімбектің мықты дейтін тақымы”.

Мектептегі ойлы ұстаздар бір бөлек,
Бұл интернат болды бізге шын көмек.
Жылы жерде,
Қарнымыз тоқ болған соң,
Жүрегіме жүрдім балғын жыр бөлеп.

Жүдеткен жоқ қозысы мол көгенін,
Алды ақыры баққан төлден көп өнім.
Шота, Айша бірге оқыдық Мәскеуде,
Үзілген жоқ елді ойлағыш өлеңім.

Жамал қыздың өн салғаны жарасты,
Биші — дедік Зейнікеш пен Сарашты.

Еркеш, Нұртас суретші боп ұмтылса,
Ұлан бізбен күйшілікке таласты.

Өнерпаздар интернатта толған көп,
Қосылысты ну сайыста орман боп.
Қыз, бозбала бәрі өргек талапкер,
Арамызда осалымыз болған жоқ.

Ер балалар жігіттікке қамданып,
Жақсы оқыдық ел алдында бақ жанып.
Тәрбиеші, мұғалімдерге мың алғыс,
Біз солардың ізгі арманын жалғадық.

Беру қиын ұстаздарға бағаны,
Олар бізге қақты берік тағаны.
Тәрбиешілердің генералы атаймыз,
Нар тұлғалы абзал Еспай ағаны.

09.09.2005 ж.

Астана

Қазақтың асыл туған азаматы

(Бекет Тұрғараевқа)

Балдызын ардақты дос Орынбектің,
Келіп тұр тойында бір шолып өткім.
Досымның туыстары – маған туыс,
Батырдың ел қостаған жолын шектім.

Мәскеуде Орекеңмен бес жыл бірге,
Оқуда студент кез қостық ірге.
Қақ бөлген қара нанды нар жігіттің,
Қосылды балдыздары достық үнге.

Рахым мен Рахманберді, Бекеттерім,
Шымкентте еркелігін екі етпедім.
Мәскеуден, Нөкістен кеп, сайрандасам,
Көріп ем көкірегіме гүл еккенін.

Қуаныш Теліметов Орынбекті,
Аға деп, Қаратауды шолып жетті.
Ер мінез, үздік ақын, асау сері,
Маған да бауыр-туыс болып кетті.

Аз жылда қайтып толмас келді шығын,
Бәрі жоқ айтқандардың енді бүгін.
Тек қана Бекет қалды есен-аман,
Мүлтіксіз мықты атқарып елдің жүгін.

Мұң-нала белгілі ғой көп батқаны,
Ол біздің туыстықты тоқтатпады.
Рахым мен Рахманберді, Орынбекті,
Қадірлі іні болып жоқтатпады.

Құрметі маған деген үлкен кеңес,
Сақталды бауыр басып жүрген белес.

Досымның артындағы жан қосағы,
Көмегін Ұлжанға да үзген емес.

Келгелі құтты қоныс Солтүстікке,
Кездесер жүр ғой сәтті жол түсіп те.
Әділ деп бауырларым сыйлайды оны,
Аязды ел ұқсап жылы Оңтүстікке.

Шаттықты Бекет талмас көбейтуге,
Достықты Орынбекше кеңейтуге.
Сондықтан аруақ қонған бабаларым,
Болды оны өз ұлындай жебейтін де.

Қызметін жөн болар ма жазып өтпей,
Нақақтан жүр ешкімді жазым етпей.
Ол қамқор
Тәуелсіз ел табысына,
Әділ би Қаз дауысты Қазыбектей.

Ұнампаз біздің Бекет сырғалыға,
Ұлдыдай сұлу қонды гүл бағына.
Екеуі Қыз Жібек пен Төлегендей,
Бөленді махаббаттың құндағына.

Құт қонып қолындағы ақ құсымен,
Өмірдің құшақтасты талтүсімен.
Жас та емес, кәрі де емес,
асыл маусым,
Бекетті құттықтаймын алпысымен!

Сыйлаған бүкіл қазақ жамағаты,
Шықпаған ешқашан да жаман аты.
Білгенге Бекет – нағыз ірі тұлға,
Қазақтың асыл туған азаматы.

16.06.2007.

Астана.

Екінші бөлім

Лирикалық поэма

Бәйкен жолы

(Бәйкен Әшімовтың 90 жылдығына арнадым)

Арнау

Сабыр сақтар ұласып шыдамдылық,
Қолдап жүрер қадамын құдай біліп
Қан майданда оқ кешіп, жеңіс көрген,
Бәйкен-аға мүлт баспас қыран-жігіт.

Мінезінде Құлагер шабысы бар,
Есіл, Нұра, Іленің ағысы бар.
Жаны таза, мейірбан кішіпейіл,
Қаны – қазақ,
Мағжанның намысы бар.

Қарағанды, Көкшетау, Қызылжарда,
Талдықорған төрінде ізі қалған.
Сырымбеттің саңлағы сері күнде,
Баянауыл ең сұлу қызын алған.

Қай заманда қайын жұрт сүйеу, пана,
Құтты өрісті ұлына тілейді ана.
Одан артық жұрағат қайдан тапсын,
Болды Бәйкен Қанышқа күйеу бала.

Көкше, Баян егіздей көрінетін,
Аға, жеңгем самғады емін-еркін.
Сынын, сырын жоғалтпай егде күнде,
Екеуі де бермей жүр әлі көркін.

Нық азамат артында ізі мөрлі,
Шын қазанат сан қилы жүкті көрді.
Он төрт жылдай Премьер бола біліп,
Нұрсұлтанға тапсырды құтты төрді.

Тәуелсіздік ақ таңы атарында,
Құттықтады жаңа өмір сапарын да.
Елбасына келеді аға болып,
Ел абызы ең үлкен қатарында.

Бір кездескен адамды аңсатады,
Ел сүйсінер сыры мол басқа тағы.
Не десек те қазақтың Бәйкен аға,
Токсандағы ардақты ақсақалы.

Бірінші бөлім

Солтүстікте, Ғабиттің ауданында,
Сәбит елі арттырған салмағын да
Аты әйгілі Шабакбай ауылы бар,
Сырымбет пен Саумалкөл ар жағында.

Сұлу алқап тоғайға ерген көлі,
Шексіз орман отардай өрген төлі.
Аққайындар ақ күміс алқалаған,
Кәусар бұлақ, мөлдір су, өзен, көлі.

Ата жұрты ежелгі Әлменағаш,
Жан-жағына жасайды сәнмен талас.
Абылай сүйген атақты Көшқұлыны,
Қазақ түгіл біледі бүкіл алаш.

Бұл әулеттің Шабакбай ардақтысы,
Көшқұлы, Ораз ішінде саңлақ кісі.
Есімімен ескі ауыл аталады,
Туды осында Атығайдың сан жақсысы.

Ай-хай, шіркін! Іргелі ел думанды еді,
Қыздан сұлу, көп өсті ұлдан сері.
Бәйкен, Еркін, Сұлтанды қайдан? – десең,
Сол маңайда бөрінің туған жері.

Аққайындар ақ балтыр аппағын-ай,
Кім тұрғызды жалаңаш сапқа бұлай.
Судан шыққан көрші ауыл қыздарындай,
Көз шыдатпас пәледен сақта құдай.

Айыртауға алқа ағаш беттегендей,
Көш түзепті жетердей көп бөгелмей.
Шалқар жаққа ну қайың шұбырыпты,
Ақан-Борлық алқабы жетпегендей.

Кең жазықтың ортасы егіндікте,
Жайқалып тұр сай-сала тебіндікке.
Ақ бидайдың ішінде қалған зират,
Сырын айту түспейді тегіндікке.

Көл шетінде мол қамыс, қызыл шілік,
Желкілдейді жер бетін сызылдырып.
Талай ғашық түбінде тіл табысқан,
Күрке талы жіберер қызындырып.

Сыланып тұр көк терек сыптығыры,
Еңсең өсер күншуақ құтты күні.
Көл бетінде аққу, қаз саңқыл қағып,
Әнге бөлеп дүниені жұтты үні.

Ақан сері бұл жерге көп келетін,
Құба белге Құлагер өң беретін.
Керей, Уақ, Қыпшақтың бөйгелерін,
Атығай мен Қарауыл өңгеретін.

Ақтоқтыға арналса сыбыр кілең,
Ел жиналар жазғы кеш іңірінен.
Жаны мырза осынау ел ерте оянды,
Ақан әні, Құлагер дүбірінен.

Ақ астаудай Алакөл жарқыраған,
Маңайында өсті өңкей жарқын адам.
Ақан сері, өзгеден артық көрген,
Өнерсүйгіш ұнайды салты маған.

Әлде кімге мұңлы ақын көз қадады,
Шабакбайға өйтеуір көп барады.
Қызыл кеште қызғанда “алтыбақан”,
Ақан әнін бұл маңай көп салады.

Сабақ алып кең жалған бәсін қуды,
Асылдар көп бұл жерде аты шулы.
Шабакбайға шөбере, осы ауылда,
Жақып байдың баласы Әшім туды.

Ақан сері дарыған аруағы,
Бітті Әшімге ақжарқын жан шуағы.
Батыр тұлға, ақ құба, нар жігіттен,
Досы жайнап, дұшпаны қалтырады.

Сұңғақты да, сымбатты шымыр дене.
Қызды ауылға тез қызды дүбірге де.
Сырымбеттің сұлуы Сақыпты алды,
Байдың қызы заты тең түбірге де.

Сақыпқа жұрт Ай келбет таңғалатын,
Құрбылары құбылта ән салатын.
“Сарыарқаның ең сұлу қызын алдым”,
Деп Әшім де әндетіп мақтанатын.

Әшім сері сан өнер, көп білгені,
Мерген, балуан, ақылды өсті іргелі.
Шымқай дүлдүл жылқысы, әсем еді,
Мінген аты байлапты сан жүлдені.

Сөзге шебер, күрессе тәсіл де көп,
Ақындықтың қосты өткір бәсіне серт.
Өзі сері, ақжарқын ел айтатын,
Құлагерден кейінгі ат Әшімде деп.

Он жетінші жылдағы естіп шуды,
Қазанға да қаз тұрып белін буды.
Жаңа өмірге шыр етіп, жар салғандай,
Құдай оңдап, тұнғышы Бәйкен туды.

Мандайы ашық, болардай нағыз дана,
Ойлы жүзін айта алар аңыз ғана.
Әкелді Әшім қолына бар өлемді,
Тойған козы секілді сары бала.

Жыласа да дыбысты бірден ұғар,
Әке әніне, дүбірлі күйге шыдар.
Бірдеме бар жарқ еткен жанарында,
Жымығанда нұр төккен күнге құмар.

Ата-баба жар болар киесі көп,
Қуаныштан Әшімнің дым есі жоқ.
Той үстінде әмбеге өзі айтты,
“Осы балам жаңа өмір иесі” — деп.

Әкесі жоқ бола ма бала шатты,
Нәрестенің аспанын аласартты.
Алты ай ғана толғанда Бәйкеніне,
Асыл Әшім кенеттен қаза тапты.

Жан жарасын келмесе жаналатқым,
Білем сырын осындай ғаламаттың.
Мен қырқымнан шықпай-ақ,
өкем өлген,
Отыз екінші жыл төлі аманатпын.

Өмір заңын жолдайды тірісіне,
Кім көндікпес тағдырдың бұл ісіне.
Қосты ел-жұрт
Сақыпты бір жылдан соң,
Қабдолла атты Әшімнің інісіне.

Көрдім, бала кезімде Қабекенді,
Арыстар бар жоқтатпас өз әкенді.
Жас Бәйкенге әрі аға, әрі әке боп,
Тірлігіне үр жаңа мән әкелді.

Оқытты да, үйретті төзімдікке,
Қорғасындай балады сөзін жүкке.
Айтқанында тұратын берік еді,
Ақыл женер өз жолын сезім күтсе.

Аштық келіп жоқшылық кетсе меңдеп,
Бәйкен аман ойлады өссе екен деп.
— Ойлы бала бір тетік таба білер, —
Армандады — қалаға жетсе екен деп.

Жаны ашыған ұсынса аға жолды,
Ойлай, ойлай ақыры бала көнді.
“Есен болғай ауылда өздерің” — деп,
Енді аңсары алыста қала болды.

Ерте кеткен әкенің жалғызы еді.
Қатқан шемен көкіректе қалды шері.

Он бес жаста аттанды бала Бәйкен,
Қайдасың? – деп, —
Тіршілік “алғы шебі”.

Көп күрсініп артында ана қалды,
Ауыр жолда өмір тез жаңаланды.
Ілкім сәтте
Жан пида ақ мейірі,
Бұрынғыдан артықша бағаланды.

Токтады ана, толқытпай тынышын алып,
Беттен сүйді шолп еткен үн шығарып.
Ағайынмен ілесіп
Қызылжарға,
Аттануға жалғыз үл түр сұранып.

Көрші-қолаң жиналған қора тола,
Айтатыны бәрінің: Алла тоба.
Құлын-тайдай құлшынған
балалықпен,
Жас жеткіншек қоштасты біржола.

Шешіміне ұлының тойды ма ана,
Жол бөгеуді
Тәуекел – жойды сана.
Бата берді: “Жаратқан жарылқа!” — деп,
Аз үмітін ұлғайтып ойлы бала.

Шайлықтырмай бітсін деп жүректілік,
Кеңес берді оң сапар тілеп тұрып.
“Көкшетауға жет, — деді
Еспай-ағаң,
Әрі қарай жіберер ілектіріп”.

Отыз екінші аштық жыл басындағы,
Зар қақсаған даланың ашынды әні.
Жолға шығу,
Ол-дағы қалып қасірет,
Өжет қосшы болмаса қасындағы.

Аштық, өлім.
Қаусатқан көп арықты,
Елдің сиқы өрт шалған жоғалыпты.
“Жығылғанға жұдырық” — дегендейін,
Аз көмегін үкімет доғарыпты.

Аштық жайлы бастықтар тілге келмей,
Үндемепті дені сау іргелі елдей.
Қар жұтқандай көгалды
ар жоғалды,
Міз бақпаса Сталин білмегендей.

Қолындағы кесапат кесірдей біз,
Көріндік пе...
Әлде зор өшіндейміз?!
Не де болса
Кеңестің сол сұмдығын,
Қазақ ұлты ешқашан кешірмейміз.

Сең соққандай судағы құсты түнде,
Қайран қазақ
Сандалма түсті күйге.
Зеңбірекпен атқандай сұлап жатты-ау,
Сансыз адам Көкшетау түстігінде.

“Ақ әскер шыққан жанды алды,
Қызылдар тыққан малды алды.
Түтінсіз қалды ауылым
Енді алмаған нең қалды?!”

Руымды сұрасаңыз
Қарауылды Шоқтыбай,
Қыршын жасқа кез болған
Шіркін, малдың жоқтығы-ай!”

Деп зарлайды жас әйел баласымен,
Аш-жалаңаш, жүректе жарасы кең.
Орман-тоғай қосылып, жаңғырығып,
Ел қоштасып барады даласымен.

Айтып болмас ол апат зобалаңды,
Бірін-бірі көз көрді тонағанды.
Қара жолдың жиегі қырылған ел,
Үйме-жүйме көп өлік обаланды.

Өлімтікке жабысып күзғын-қарға,
Бастырмайды аш, долы ізінді алға.
Есекеңе жетті есен
бала Бәйкен
Не де болса кетем — деп Қызылжарға.

Еспай-аға
Кең мінез жақсы кісі,
Ауыр жолда әдейілеп тапса інісі;
Аттандырды поезбен Қызылжарға,
Таныстарға жүк болып тапсырысы.

Елден шықса көңілде нұрлы үмітпен,
Болды Бәйкен тапқандай күнді күткен.
Аман барды аңсаған Қызылжарға,
Асыл аға тапсырған бір жігітпен.

Беу, Қызылжар!
Жарқабак құзың сайда.
Асу бермей салды ғой қызық жайға.
Жетілем деп жеткенде жер түбінен,
Беремісің балаға үзім пайда.

Сәт оралды,
Жебеуші жаңылмады,
Береді ғой бергенге барын тағы.
Қандай бақыт десеңші
Құдай оңдап,
Іздеп келген ағайын табылғаны.

Өздері де азыққа тапшы еді ғой,
Барын бөлді – жас бала аш – деді ғой.
Ол кездегі ағайын
Шын бауырмал,
Ол кездегі ағайын жақсы еді ғой.

Қала, дала кеткендей зираттанып,
Көбірстан қазақты қиратты анық.
Жүт жұқартқан Айыртау балдырғаны,
Тез есейді.....
Есілде ширақтанып.

Албырттық жоқ тез пішіп бұзып-жарған,
Алғырлығы әл беріп тізілді арман.
Үзім нанға қол жетті,
Жүзі жанды,
Шын талғажау бұйырып Қызылжардан.

“Құймақұлақ”, “мығым қол”, “басы мықты”,
Кешіп өтті “ашқарын” тапшылықты.

Басқарар деп үкіметті
Кім ойлаған,
Деподағы “қолбала” Әшімовті.

Тірі қалды.
Төңірек өзгеленді.
Қоң жиналды. Оқуға тез жөнелді.
Техникумдар ол кезде институттай,
Құлшындырар қияға өрлегенді.

Жатақхана күт берді босағасы,
Шынықтырды қу тақтай төсағашы.
Көкшетау мен Қызылжар
Жас түлекке,
Болып еді арда емген қос анасы.

Аз емес-ау жүрекке еккен арман,
Жақсы болды қол жетер шетке барған.
Өтті күндер
аш-арық, жүт жайпаған,
Жалғыз ағаш жайқалды өртте қалған.

Аяз кешіп,
Кеншідей жақұт терген,
Қиындығы аз емес татып көрген.
Бәйкен разы Есілге
Төзімді етіп,
Үстамдылық деген зор бақыт берген.

Кейін мықтап игерсе астананы,
Атамандар бар ғой деп, басқа мәні.
Адамшылық, ар-намыс ер жігітке,
Ең алғашқы қадамнан басталады.

Екінші бөлім

Тез кету қайда оңалып,
Қабағын тағдыр ашпаса.
Ауылдың шеті жоғалып,
Аулаққа тағдыр бастаса.

Сағындырды қамар бел,
Сырымбет таудың етегі.
Желпіндірген самал жел,
Аққайың көзден өтеді.

Түседі еске туған жер,
Күрке тал мамық қойыны.
Айдыны шалқар Саумалкөл,
Аққудың кербез мойыны.
Қалың ағаш қапталы,
Қаптаған шие, бүлдірген.
Шиe терген қыздар-ай!
Жүздері жүрек тілдірген.

Аспандағы жұлдыздар,
Махаббат мың-мың көздері.
Сырымбетте бір қыз бар,
Есінен кетпес сөздері.

Міндетті әскер мерзімі,
Біткенде елге оралды.
Ержеткен бойдақ — дер күні,
Ұялшақ мінез жоғалды.

Сыптығыр бойы әдемі,
Ақ құба кербез, кең маңдай.
Сұлуға жеткен сәлемі,
Жүрегін жұлып алғандай.

Ләззаттан шырын татады,
Бал күндақ кімді бөлемес.
Үйретті-ау әскер қатары.
Қулығы да жоқ емес.

Ақыл тапқан ойласа,
Мақұл көрер мың кісі.
Төтті әзілмен ойнаса,
Бауыр басты құрбысы.

Қызықты тағдыр тежеткен,
Болса да қанша өдепті.
Басталды соғыс кенеттен.
Қан майданға әкетті.

Қай қырғыны болса да,
Шен-шекпен, алғыс көп алды.
Жарақаттанып Польшада,
Төрт жылдан кейін оралды.

Қажырлы қайсар майдангер,
Жараға ауыр көндіккен.
Жеңіске жетті қайран ел,
Тойтарды жауды ерлікпен.

Сырымбеттегі мектепте,
Ұстаз боп бала оқытты.
Офицер қыздан шеттеп пе,
Ғашықтық ғылым тоқытты.

Қылығы басар дертінді,
Жүрекке салып жара тез.
Би-Фатима секілді,
Жолықты ғажап қара көз.

Бұраң бел желге майысқан,
Есiлдiң құба талындай.
Үздiгiп жүрек табысқан,
Шыдатсын қайтып табынбай.

Бiр көрсе мәнгi зар етер,
Кездестi нағыз асыл жар.
Мейiрiмдi, маңғаз жан екен,
Жүзiнде тұнған ақыл бар.

Ғашықтық оты дарыған,
Махаббат сөнбес жалыны.
Бәйкендi бiрден таныған,
Қыз екен асқан дарыны.

Баянның қызы Көкшеде,
Жас сұлу Бақыт кездестi.
Танысып көп күн өтсе де,
Ақыры соңғы сөз кестi.

Дәстүрiм берiк жарғыдан.
Кiм жөптемес жөн iстi.
Ата-анамның алдынан,
Өтем – деп Бақыт келiстi.

Салса да назар ұлға да,
Шындықты жөн ғой мақұлдау.
Қай заманда қыз бала,
Әкесiне жақындау.

Асығыс асыл тiлегiн,
Сол күнi айтты ашық қыз.
Жiгiттi тосқан жүрегiн,
Тостырсын неге ғашық қыз.

Байыпты сөйлер әрқашан,
Әсекең айтты бекемдеп:
“Бәйкеннің өзі байқасам,
Есі бар жігіт екен” — деп.

Сырымбетті жөн болмас,
Асығыс айтып өткенім.
Көп ұстаз тапқан сан жолдас,
Менің де сол ғой мектебім.

Қуанам тәлім алғанға,
Көп жылдан кейін барған төл.
Бәйкең бастық ауданда,
Астана — біздің Саумалкөл.

Тағдырға тағзым қылайық,
Кез келсе меже шамалар.
Жеріме елім лайық,
Еліме лайық ағалар.

Шәкірт — деп сүйсе зерек бір,
Бәйкенге кейпін ұқсатам.
Ақ патшадай директор,
Есімде ұстаз Мұсахан.

Еспай ағай сол кезде
Интернатты басқарды.
Кісі еді-ау, бармас көп сөзге,
Баурағыш жаны жастарды.

Төңірекке аты бекінді,
Қашаннан аруақ дарыған.
Академия секілді,
Біздің мектеп дамыған.

Ақтоқтыдай серуенде,
Ғаламат талай қызы бар.
Құлагер шапқан белдеуде,
Асыл жер құтты ізі бар.

Сал Сырымбет етегі,
Ақ астаудай Жекекөл.
Елестеп көзден өтеді,
Саумалкөлге төте жол.

Ақан, Шоқан, Біржан сал,
Үкілі Ыбырай жүрген жер.
Абылай қонған асу бар,
Бар қазақ үшін үлкен төр.

Біздің мектеп сұлуын,
Бәйкен аға алғаны.
Айғаным төгіп жылуын,
Ақталды асыл арманы.

Қай қияға барса да,
Суранып қармақ ілмедік.
Сол мектеп қызын алса да.
“Жездеміз” деуді білмедік.

Тіршілік сәтті жетегі,
Қызыққа қанша жеткізді.
Дер шағында екеуі,
“Алтын тойын” өткізді.

Тақтырып әдемі жақұтын,
Сәукелесін сәнді етті.
“Бақытым – менің бақытым”, -
Деп ағамыз әндетті.

Соғыстан кейін Көкшеде,
Кешті өмір Бәйкен дауылын.
Қай биікке жетсе де,
Бастады құтты дәуірін.

Көңілде жатқан еленді,
Өленге қосып жалғасам,
Айыртау, Көкше, Зеренді,
Алғысын айтар әрқашан.

Тізуге бәрін сөз жетпес,
Бірінен бірі көркем жер.
Құттықтайды “Оқжетпес”,
Сексен жаспен сексен көл.

Беделің елде көп сенің,
Жылылық жеткіз солмай гүл.
Қиналған бүгін Көкшенің,
Бәйеке, халін ойлай жүр.

Мінезім қайсар болған тік,
Бұлтарыс жоқ қой сөзімде.
Көкшетау кейпі толғантып,
Көңілсіз жүрмін өзім де.

Үшінші бөлім

Әшімов аты шықты, дараланды,
Шақырды ауыр күнде Қарағанды.
“Теміртау төңкерісін” басқан кезде,
Айқасқа аласапыран бара қалды.

Теміртау шын қырсыққа зор килікті,
“Төңкеріс” тік көтерді әр түндікті.
Бір-екі күн ішінде қолына алды,
Наразы жұмысшылар бар билікті.

Жойылды көшелерде самсаған шам,
Ақ міндет арға көшті арсалаң сан.
Құнын жеп “өзіміздің” жігіттердің,
Төгілтті шет елдікке “қаншаны алсаң”.

Суы да, сырасы да ақпай қалған,
Шындыққа атой салды көп сарғайған.
Әйтеуір бір керемет дүрмек болды,
Ұрғандай Кеңес елін қақ маңдайдан.

Брежнев Мәскеуден кеп зіркіретті,
Қайырды оқ күшімен Үкіметті.
Сол кезде Қарағанды басшылары,
Ұшырап топалаңға сұрқы кетті.

Тетік көп әр аттаған қадамыңда,
Малтықты ескі білгір, маманың да.
Бәйкендер келді бізге Хрущевтің,
Совнархоз, қос обкомшыл заманыңда.

Токпақшыл Москваның зілі қонды,
Әйтеуір бастап кетті ірі жолды.
Жезқазған — Қарағанды аймағында,
Қатарлас екі обкомның бірі болды.

Жеп-жеңіл төселген жоқ текше кілем,
Әркім жүр жеміс алып еккенінен.
Әйтеуір Қарағанды Әшімовті,
Өткізді өндірістік мектебінен.

Жігіт қой ішкі намыс күші мықты,
Жантелім болды әр қадам ісі құтты.
Әйгілі Сарыарқаның астанасы,
Шығарды биігіне кісіліктің.

Мал өссе тез ұшталып намыс деген.
Жездіге жетгі үрдіс шабыспенен.
Келді ол Жезқазғанға
Көп қонақпен,
Бір сапар бірге қосты Қанышпенен.

Көңілдің көзден кетпес елесіне,
Үңіліп алам бәрін мен есіме.
Ойлантып Жезқазғанның келешегі,
Жиналды ғалымдардың кеңесіне.

Иместей азаматтар жатқа басын,
Елінде барын сезіп шаттанасың.
Сүйсініп қос арыстың келбетіне,
Шын қазақ осылар — деп мақтанасың.

Көрінсе кен қопару — басты ғылым,
Жезқазған Қаныш сүйген ашты сырын.
Бақыт қой ағаларын көріп қалу,
Ол кезде мен шахтаның бастығымын.

Отырды екі маңғаз алтын адам,
Келісті кербез тұлға салты ұнаған.
Көрінді кең даланың қос жанары,
Секілді Арал, Балқаш жарқыраған.

Басылып сөз сайысы ала дауыл,
Тыныстап отырғандай саяда бір.
Елестеп Жасыбай мен Саумалкөлім,
Көрінді Көкшетау мен Баянауыл.

Таныс қой
Мандайлары далалыққа,
Көп ұлық маңайдағы қалады ықта.
Отырды дана Қаныш
Бөкенменен,
Аяғын жаңа басқан даналыққа.

Бәйкенге көптеу түсті заман жүгі,
Тілейді көмір, темір табаныңды.
Ақыры жанған оттан алып шықты,
Бір сырлы, сегіз қырлы адамдығы.

Қояды біткен істі жасырып кім,
Сойылын соққан жоқтың асылықтың.
Орталық Қазақстан өлкесінде,
Өшпестей ізі қалды Әшімовтің.

Төртінші бөлім

Қайдасың жер жаннаты Талдықорған,
Шақырсаң қай азамат қалды жолдан.
Әшімов Жетісуға перзент болса,
Жетісу оған сәнді болды қорған.

Ғажап ел өнер сыйлау бар заңында,
Тамсанып талай ән, жыр арнадым да.
Бәйкенді ел көтерді,
Құлагершіл,
Еліне Илияс ақын барғанында.

Осылай Бәйкен алыс шолып көпті,
Күш қосып ел іргесін беріктетті.
Ұрпағы Ақан сері, Біржан салдың,
Лиястың өз інісі болып кетті.

Жетісу жеті өзені, орман, көлі,
Көрінді алыс жолдың болған шебі.
Көкшетау, Қарағанды қос қанаты,
Қыран боп Талдықорған қонған жер

Көрінбес мұның бәрі шағын белес,
Мәселе жердің биік тағында емес.
Алдына қара салмай дара келген,
Қай қазақ Құлагердің шаңы демес.

Болжаса, Димекендер керек төрді,
Байқады түрлі сыйлы зеректерді,
Үкімет биігіне тік көтерсе,
Бәйкеннің білгірлігі себеп болды.

Көтерді Қарағанды шахтасымен,
Көкшетау ақ бидайлы сәтті ісімен.
Жетісу демеу берді тасқын сулы,
Қызылша, күріш, алма тәттісімен.

Бақыттың қонған сонда лезінен,
Аспаса басқа өрелі бір өзінен.
Бәйкең төрге шықты
адал, таза,
Өзінің құдай берген мінезімен.

Тарихын қазақ елі ашқанында,
Тұрады шын арыстар бас жағында.
Көкшенің ақияғы Алатаудың,
Самғап жүр ең заңғайыр аспанында.

Асылды шын лайық биік төрге,
Таңдайды тағдыр өзі іріктерде.
Күннен күн, жылдан жылдар
озған сайын,
Самғайды ол одан да зор биіктерде.

Бесінші бөлім

Ежелден маңдайы ашық таққа сайдың.
Әйтпесе әлдекімді мақтамаймын.
Бастаса бала күннен
байыптылық,
Бойында бір мінезі қалды Абайдың.

Құлагер ағынындай шабысы бар,
Жүлдені қолдан бермес,
Жарысып ал.
Жанары қара судай мұң байласа,
Шын қазақ,
Мағжан аға намысы бар.

Ақылға ізгілікті қосып алған,
Тұтатар ұшқыр тілек отынан шам.
Табады ол
Ақыл, мінез ең асылын,
Жағатын жұртқа шырақ оты бар жан.

Зердесін кең жайласа шыдамдылық,
Қадамын қолдап жүрді құдай біліп.
Айырды қайда жүрсе
Қас пен досты,
Өз мінін дұшпанындай сынай біліп.

Татса да нешік соққы заманадан,
“Әй кәпір”,
Аталған жоқ “жаман адам”.
— Қол ұшын төрде отырып бермеді — деп,
Табалар ой, зердесі шамалы адам.

Өзгеге қалсын — деп те арық-тұрық,
Сыйласа руласын анық біліп;
Ол саған жағар еді-ау
Елді ойламай,
Отырса бар жерлесін қарық қылып.

Орны жоқ
ойланғанға ол айыптың,
Мал шашар ерсіл-қарсыл “зорайып” кім.
Теңбе тең бағалайық беу, ағайын,
Еңбегін Әшімов пен Қонаевтың.

Беу, достым! Шындыққа көш жара салмай,
Алдыңда ел ағасы нар атандай.
Баяғы ен байлықты үлестіріп,
Жатырмыз бірнеше жыл тарата алмай.

Серік бол, сенімді бол — кімге сендің,
Көбейді онда іштен бірлесер күн.
Жайқалып Жезқазғандар, Теміртаулар,
Бекінді бодан күйде
Іргесі елдің.

Оларға “қолдың ұшын” Мәскеу берді,
Бергені бәспен келді,
Әспен келді.
Сары алтын, қызыл мысты түгел алып,
Сыймастай Алматыға өскер берді.

Татқызып
“Қол ұшымен” мол күшінен,
Орталық жүрді өзінің “оң ісімен”.
“Семейдің полигонын” берді бізге,
Мұңлы Арал, шерлі Ауған соғысымен.

Соққыға шыдамады дүлдүлін де,
Қоштасты тұғырымен тың күнінде.
Горбачев ыржақтатқан
берді Мәскеу,
Колбиннің Желтоқсанда сүргінін де.

Осындай астан-кестен замандардан,
Бәкендер берік тұлға аман қалған.
Арлы жан адалдығы
Сүйсіндіріп,
Қолыма шын тебіреніп қаламды алғам.

Биікке Бөйкен адал өрмеледі,
Барына барша жұртты тең бөледі.
Мінездің оған біткен ең үлкені:
Үш жүзге бір қазақты бөлмегені.

Болды ол, өзгеге емес, елге жайлы
Ер туды өрісті етер жерге байды.
Құтты жол – Бөйкен жолы,
Ол – азамат,
Ақылдың төрт тұрманы түтел сайлы.

Құтты жол – майдангері мақтағаным,
Біл, оның аруақ қонған “оққағарын”.
Паш еттім
бір ғасырлық ұлы жолда,
Күш берген қайда жүрсе аппақ арын.

Кең маңдай Сарыарқалы даласындай,
Жұлдыздың кеудесіне жарасуы-ай!
Ол – туы кісіліктің, ізгіліктің,
Тым мақтап кетті деме ағасын жай.

Теңеуім әлі де көп ұйып тұрған,
Беу, Бәке! Асқақтасын биік тұлғаң.
Құдайдың бергені сол – сен адалсың,
Қалайша мактасақ та сыйып тұрған.

Сыры көп
Айта білсек басқа тағы,
Төсінде “Алтын жұлдыз” - жақсы атағы.
Құтты жол Бәйкен жолы – қанатты жол,
Туған ел, ол – ардақты ақсакалы.

Асыл абыз тоқсанға келді бүгін,
Кеше ғана “Гауһар той” терді гүлін.
Аға, жеңгең түзелді
Сен де түзел деп,
Салтанатта бір тарқат шерді бүгін.

Жігіт емес төс қаққыш дабылы мол,
Асыл мінез – бойында сабыры мол.
“Сабыр түбі – сары алтын” — деген осы,
Ел құрметтеп, ең биік табынды төр.

Бала күнде аштық пен ажал тұрған,
Ес кіргенде соғыстай тажал туған.
Соның бәрін өткертіп еңбекқорлық,
Еңбек ері Бәйкенді атандырған.

Алтыншы бөлім

Алатау көз тартқандай ақша қары,
Қазақтың Бәйкен абыз ақсақалы.
Самғаған Сарыарқада сақ қырандай,
Жасынан жайылды елге жақсы атағы.

Ол жүрсе артында зор қалдырып із,
Сыйлаймыз мақтан етіп барлығымыз.
Еңбегі сіңген адам көп жасаса,
Молаяр рухани байлығымыз.

Сүйсінтсе ерке күнде елін ері,
Ерлігі егде күнде кемімеді.
Сондағы жан құпия ізгі арманы –
Ақтайтын ел алдында сенімі еді.

Ел сенді жас Бәйкеннің жан нұрына.
Ол сенді туған елдің нарлығына,
Талмайтын арман, талап –
қос қанаты,
Жеткізді ойға алғанның барлығына.

Заяға кеткен емес сөзі мөрлі,
Ұл-қызы тәрбиелі өсіп-өнді.
Тағдырдың бұл да берген зор бақыты –
Немере, шөберені көзі көрді.

Ар жолы – әрқашанда ұстанғаны,
Талмады әділдікке құштар жаны.
Қолында кісіліктің кілті бардай,
Жалғанда жақсылықты құшты арманы.

Сақтанды алып-қашпа сөз дауынан,
Бой тартты Елбасының мол жауынан.
Соңыра барша қауым қарық болар,
Таймады нарық жолын қолдауынан.

Көңілден кетпес сөтті көлеңкесі,
Парламент, Үкімет үйі – қос кеңсесі.
Жақтаса Ассамблея, “Нұр Отанды”,
Ақниет көтерілді өз еңсесі.

Солтүстік түлегім деп жар салады,
Ұнады Жетісуға оң қабағы.
Атаның ұлы емес, ол – Отан ұлы,
Батысы, Шығысы да қарсы алады.

Мақтаса жер кіндігі Қарағанды,
Бәйекен ауыр күнде дараланды.
Игерді бұлқан-талқан Теміртауды,
“Шахтерлер досы” деген бағаны алды.

Бастауын талай істің ашқан аға,
Күрт көшті жаңа қарқын бастамаға.
Қолдады Елбасының ерендігін,
Көшірсе елдің төрін Астанаға.

Сыйлайды Алматыдай құт мекенді,
Қимайды, көшпеуге де күш жетеді.
“Інім” деп ізет етсе Нұрсұлтанға,
“Аға” деп еске алады Димекенді.

Зер салғыш зауыттар мен қойлы ауылға,
Қалған жоқ тарихтың пәс қойнауында.
Семей мен Алматыдан алғыс алды,
Абай мен Жамбыл ата тойларында.

Бәйкендей парыз жолын тындырды кім,
Мұң тарқап, қуанышқа үмтылды күн.
Тәуелсіз елмен бірге өткізді ол,
Бейімбет, Сәкен, Лияс жүз жылдығын.

Қалған жоқ дауыл-желде ықтасында,
Жарқ етті ақсақал боп шың басында.
Сыйлады ел,
Төбе бидей төрін арнап,
Бой жазды бір ғасырдан бір ғасырға.

Түспеді ол өткенді ойлау күйігіне,
Баспады кертартпалар үйіріне.
Құдайдың бергені сол,
Сенгені сол –
Шықты өрлеп қос заманның биігіне.

Жоритын жақсылыққа көрсе нені,
Түлетті биік арман көксеміні.
Таймады пәрмені мол жүрісінен,
Дәл келді саясатты өлшегені.

Әр сөзі қаққан шеге секілденді,
Көрсетті егде күнде жетілгенді.
Келсе де қанша жасқа сыр бермейді,
Таңданып күннен-күнге бекінгені.

Жетпістен Желмаядай желіп өтті,
Сексенді сексен көлдей мөлдір етті.
Токпейіл топқа кірер Құлагердей,
Токсанның торғын туын желбіретті.

Осылай егделікті еңсергесін,
Құлшынды Бакыт – жеңгем дем бергесін.
Өткерді олар кеше “гауһар тойын”,
Нұр шуақ салтанатты дес келгесін.

Ешқашан көпсінбесе артқан жүтін,
Тіршілік аяған жоқ дарқандығын:
Төсіне “Алтын Жұлдыз” тағып беріп,
Ашты Алла ақыл толы ақ сандығын.

Бір ісі асып түссе бір ісінен,
Алынды талай асу тың күшімен.
Тізгінді Нұрсұлтанға табыс етті,
Боларын шын жолбарыс білісімен.

Кезі жоқ елмен басы құралмаған,
Құшағын ашты таулар, бұлан далам.
Алаштың Бәйкен абыз ақсақалы
Намысын қазағымның ұрандаған.

Үлкендік деген ірі күйге келді,
Ел сыйлар болды арыс шын беделді.
Нұрсұлтан сол ағасын қастерлесе,
Ағасы інісіне шын кенелді.

Көреміз ірі тойлар бастауында,
Ол сыйлы көрі-жас пен бар қауымға.
Сарқылмас салтанатпен бастап беріп,
Атқарар мархабатпен тарқауын да.

Сыйласа барша қазақ жігіттерін,
Бірліктің тас қорғаны білікті ерім.
Ханды да, қараны да бірдей сыйлап,
Үзбеді қала, дала үміттерін.

Өмірдің сырын ұққан мәмлегері,
Көңілдің көркін сақтар бар мәнері.
Торқалы тоқсан жасың құтты болсын,
Соғыс пен бейбітшілік ардагері!

Жасасын, жүзге қарай өрлегені,
Жалғансын ол жайлайтын төр көлемі.
Мен үшін, асыл аға, ең қымбаты –
Үш жүзге бір қазақты бөлмегені.

Келбетін әжімдеген сызат қонбас,
Жер бетін шарлап өткен тұяқ тозбас.
Андасак, ағамызға жүзге жету –
Арттағы тоқсан жолдан ұзақ болмас.

Шындық сол пәк жүрекке дерек етер,
Шаттық мол ақ тілекті еселетер.
Сүйетін ақсақалын өулиедей,
Бір елге бір Әшімов керек екен.

10.06.2007.

Астана.

Елдің абыз ақсақалы

*(Бәйкен Әшімовтің 85 жасқа толуына байланысты
өткен салтанатты жиналыстағы сөз)*

Құрметті қауым! Қадірлі қонақтар!

Құрметті ханымдар мен мырзалар!

Хош келіпсіздер! Қадамдарыңызға нұр жаусын! Қазақ халқының асыл перзенті, біртуар дарабозы, майталман қайраткері, қасиетті ардагері, қажырлы қариясы, еліміздің бүгінгі ең сыйлы ақсақалы — Бәйкен Әшімұлы Әшімовтің туғанына 85 жыл толды. Сексеннің сенгірінен тоқсанның зенгіріне қарай өрлей түсті. Көкшетау, Қарағанды, Талдықорған облыстарын басқарған, Қазақстан үкіметінің табаны күректей 14 жыл төрағасы болған, соғыс және бейбіт күндердің айтулы ардагері, Социалистік Еңбек ері ардақты Бәйкен ағамызды сол мерейлі мерекесімен шын жүректен құттықтайық!

Рухы биік адамның қыран құстай самғау шебі өрде, қонар тұғыры төрде болмақ. Бұл той — мемлекеттік дәрежедегі үлкен той. Қазақ үлкенін сыйлап өскен халық. Заңнан да биік бұл ұлы дәстүрді берік ұстанып отырған Қазақстан Республикасының Президенті, сын сағатта тарихтың сәтті сахнасына суырылып шыққан дербестіктің дауылпазы Нұрсұлтан Назарбаевқа, қадірменді Премьер-Министріміз Иманғали Тасмағамбетовке, Алматы қаласының әкімі Виктор Храпуновқа осы мәртебелі жиынды үлкен құрметпен өткізіп отырғандары үшін рахмет айтайық!

Ел ағасы атанған, айта қаларлықтай ер тұлғалы азаматар халқымызда аз емес. Құдайға шүкір, тоқсанды еңсеріп, жүзге құлаш ұрған ақсақалдарымыз да баршылық. Ал, Бәйкен ағаның жолы ерекше. Тарихымыздан білесіздер, қазақтың айтулы да айбынды, ардақты да әйгілі есімі —

Абылай. Бұқарлармен қатар аталатын Қаз дауысты Қазыбек би, ақылды сөздің тарланы, шешен сөздің шебер туған сұңғыла көсемі Әйтеке билердің барында жасына емес, жолына қарап, “Қарлығаш би” атанған Төле биді Қаз дауысты Қазыбектің өзі бастап, “Төбе билікке” көтеріп “Абыз би” атаған. Міне, бүгінгі ел ағаларының арасындағы тек қана жас мөлшері емес, жолы үлкен іріктісі, ел ішіндегі қадірменді сүйіктісі Бәйкен ағамызды бұдан былай еліміздің “Абыз ақсақалы” атайық деп ұсынамын.

Сыйлауға тұрар аға болса, тірісінде сыйлайық нұры тасысын. Қызу қол шапалақ дүбірін бірауыздан қолдау деп түсінемін. Ендеше, бұл той — алдымыздағы ардақты үлкеніміз, ел тағдырын ойлаған бірлікші — тілекшіміз, асыл тұлға Абыз ақсақалымыздың тойы. Бәйкен аға, 85 жаспен ере келген жаңа атағыңыз құтты болсын!

Қазақ өнерінің алтын ордасы Абай атындағы академиялық опера және балет театрында бұл тойдың өтуінің мәні зор құбылыс. Бұл қазақ халқының көгілдір ту астындағы мызғымас рухының, бұлжымас бірлігінің нығая түсуін көздеген ел тілегінің тойы. Тойға той ұлассын, талай облыстардың өкілдері қатысып отырған той бүкіл елге құтты болсын!

Біле білсек, осы салтанатты кездесуіміз — кеше ғана он жылдығы аталған дербестік тойының тамаша жалғасы. Сол қасиетті тәуелсіздігіміз де көктен түсе қалған олжа емес. Ол — ғасырлар бойы мұңлы өзендей жосылған, әр қазақтың қасықтай ыстық қаны қосылған, “Елім-айлап” қатал жаудан шошынған, көз жасымен келген тәуелсіздік. Ол — “ақтабан шұбырынды, алқакөл сұламамен” жеткен тәуелсіздік. Ол — ақ патшаның табанымен, Кеңес үкіметінің астамшылық қазымыр заманымен келген тәуелсіздік.

Шындыққа жүгінсек, XX ғасырдың қазақ үшін сәтті кезеңдері де болды. Кеңес дәуірінде Қазақстан өрге басты. елдіктің дербес тұлғасының барлық нышандарын айқын-

дады, бүгінгі егемен мемлекетіміздің іргетасы қаланды. Әлемге әйгілі дарындар, дана ғалым Қаныш Сәтбаев, ұлы жазушылар: Мұхтар Әуезов, Сәбит Мұқанов, Ғабит Мүсірепов, Ғабиден Мұстафиндер қанат жайды. Дүниені дүр сілкінткен “Көшпенділер” мен “Қан мен тер” және “Аз и Я” ұлы көшті жалғап берді. Міне, сол кезде саяси-әлеуметтік өмірімізге ұлтымыздың қос кемеңгері Дінмұхамед Ахметұлы Қонаев және Бәйкен Әшімұлы Әшімов ел басқару сахнасының алдыңғы қатарына шықты.

Д.Қонаев пен Б.Әшімовтің басқарушылық құрған заманында ел тұрмысы жақсара түсті, жылма-жыл тасқын-даған миллиард пұт астықтың заманы туды. Өндірісіміз өріс тапты. Тоталитарлық Мәскеу басқарған Одақтың жоспарлы жүйесінің берерін қазақ үшін екеуі де барынша ала білді. Бәйкен ағамыз ұлыққа барғанда қылт етіп кіріп, жылт етіп шыққан кісі емес. Барарын алдын ала келісіп, аларын орнықты түрде дәлелдеп, берерін ақылмен пішіп бедел тапқан кемеңгер басшы атанды.

Партия нұсқаушы һәм басқарушы болса, ол кезде негізгі істі Министрлер Кеңесі тындыратын. Бұл ең жауапты атқарушылық биіктің 14 жыл төрағасы болған Бәйкен Әшімов өзін барлық қыр, сырымен, оңменен солынан кеңінен танытты, зор атақ, даңққа ие болды. Үкіметті басқарудың бодандық заманына сай амалын жасап берді. Қазақстанның Халық Қаһарманы Қасым ағамыз: “Қалай десек те, ешбір лауазым-мансапсыз жүрген маған Бәкен, Димаш ағамен қатар тұрған асқар таудай көрінетін” — деп жазыпты. Осы қысқа сөзді нұсқа сөз деп білемін.

Халық “Тауына қарай түлкісі, заманына қарай күлкісі” десе, “Заманың түлкі болса, қыран боп шал” деп те өсиет айтады. Бәйкен ағаның өз басыма зер салсам: ол ХХ ғасырдың қиядан ілер ақиық сақ қыраны бола білді. Адам баласында жақсы кісінің бойында қандай ғана абзал қасиеттер бар десек, соның барлығы да бір бойынан табы-

лады. Әне, сол тамаша мінезінің нәтижесінде өзінің де, елдің де досын көбейтіп, қасын азайта білді. Сырт тұлғасы сом болаттан құйылғандай қаншама нық болса, сол салқар да шымыр бойына сіңген абзал рухани қасиеттері де қисапсыз.

Байкеңнен үйренер ұлы мінездің тармақтары орнықтылық пен ұстамдылық, іскерлік пен еңбекқорлық. Ғабит Мүсірепов ағамыз: “Талантқа арқау болар сезім емес, сенім” — депті. Бәйкен Әшімов орнықтылық пен жинақтылық тірек болған берік сенімнің адамы. Ағамыздың бойындағы ізеттілік пен ұқыптылық, қылыштың жүзіндегі қылт етпес шыншылдық пен қапы бастырмас адалдық мол ақылмен апталып, абырой, атаққа жеткізді. Ұлтымыздың бірлігі мен тірлігін ойлаған парасаттылық әр қадамына зор сенім берді. “Әшімов Бәйкен кім?” — дегенде “ол — ұлтымыздың сенімді тірегі”, — десек жетіп жатыр.

Кейбіреулер жұмыртқа табатын тауықша безек қағып “құт-құттағанда”: “жұмыртқа табам, жұмыртқа табам” — деп мазанды алады. Ал Бәйкен ағамыз адамзаттың даньшпаны Пифагор айтқандай: “үлкен істі үндемей тындырып үйренген” қажырлы да табанды қайраткер. Ол елпілдеген сезімнің елгезек құлы емес, қажырлы қайрат пен үлкен ақылдың иесі. Марapatқа мастанбады, жала хатқа қастанбады. Ілгешек іздеп әлдекімге қырсыққан жоқ, жікшіл болып өсек-аяңға ермеді. Қазақстанның халық жазушысы Тұманбай Молдағалиев Бәйкен ағаға арнаған өлеңінде:

“Ар иманы өлді деп естігем жоқ,

Алды суық желді деп естігем жоқ.

Биіктегі әлдебір ағалардай,

Қазақты үшке бөлді” — деп естігем жоқ”, —

десе бұл әйгілі ақынның адал пікірі. Б.Әшімов бір қазақты үшке бөлмеді, әлдекімше биографиясы жаққан адамға географияң келіспейді деуден аулақ болды. Ол әрдайым

тұманды теңіз өрінде желбіреген желкендей жарқын да, айқын сергек те ергек қалпында қала берді. Азамат деген ардақты атқа титімдей нұқсан келтірмеді.

Бәйкен Әшімов Қарағандыдан Талдықорғанға көшкенде кер заманның талай зардабын кешкен ардақты ақсақал, зиялы азамат-жазушы Жайық Бектұров: “Сүйенбесем де, сыйынбасам да, керегінде сеніп, арқа тұтып баратын белді азаматымыз алысқа кетіп қалғанда, көпке дейін қабырғам сөгілгендей болып, жетімсіреп қалдым” — деген екен. Бұл сөз бос марапат, әсіре мақтау емес, Әшімовтің маңызды болмысын шын тебіреніп жеткізіп тұрған абзал жүректің лүпілі.

Бәйкен Әшімов тап осы дәрежеге оңайлықпен жеткен жоқ. Әкеден ерте қалды, 1932 жылдың аштығы буыны қатпаған бала кезін әкетті, жастық шағының отты кездері қиян-кескі соғыста өтті, бүкіл саналы өмірі ел бақытына арналған азаматтық арпалыстарда өтті.

Бұл күндері кейбір әкімдер мен Министрлер, шенеуніктер ерен байлықты он жылдан астам уақытта бөлісе алмай, қиян-кескі шатасып жатса, бүкіл ел ондай емес. Бүкіл Қазақстанның халқы Елбасының соңында, бүкіл ел Бәйкендей заңғар ақсақалдардың ақ бата, асыл тілектерін орындап іске жұмылуда. Ләйім солай бола берсін.

Бәйкен Әшімовтен: “Ел сенімі — қуатым, ел тілегі — қымбатым”, — деген сөз тарады. Бұл жоталы таудай өмірдің тарыдай түйіні, нағыз қорытындысы. Бәйкенге ел сенді, еліне Бәйкен сенді, Бәйкен ел сенімін толығымен ақтады. Сол ардақты ағамыз, еліміздің абыз ақсақалына баянды бақыт, зор денсаулық, қызғылықты да қуатты ұзақ ғұмыр тілейік!

*Дорогие Алматинцы! Высокоцитимые гости!
Благородные дамы и господа!*

Исполнилось 85 лет одному из видных государственных деятелей Казахстана, бывшему председателю Совета Министров республики, ветерану войны и труда, герою Социалистического труда, почетному гражданину городов Алматы и Кокшетау Байкену Ашимовичу Ашимову, давайте еще раз горячо и сердечно поздравим его со славным юбилеем! На казахском языке постарался раскрыть гражданскую суть юбиляра, теперь кратко хочу осветить его славный жизненный путь.

Я начал глубоко волноваться когда сказали, что докладывать об Ашимове придется в оперном. Ведь здесь все должно быть волшебным. “Пенелопе” не нужны полеты колесницы, а опере они необходимы. Но успокаивало то, что все же мы не оперу ставим, а будем чествовать нашего славного современника. Так, что не будем витать в облаках, а пройдемся по родной земле.

Биография юбиляра четко совпадает с главными вехами прошлого века, с жизнью Казахстана в составе Советского Союза. Он ровесник кровавого октября, к тому отроду в шесть месяцев скончался родной отец.

Леонардо да Винчи писал: “Если с дерева в какой-нибудь части ободрать кору, то природа, направляет туда большее количество питательного сока и кора там растет гораздо толще, чем в другом месте”. Как оголенная эта кора с измальства Байкен рос скромным, вдумчивым, внимательным, сдержанным, но умеющим стойко защищать себя и исполнять любое дело на совесть. Высокая порядочность и любовь к порядку в его душу вселились от материнского молока.

Прожив полных четырнадцать лет в семейном очаге матери Сақып и отчима Кабдоллы Жакупова на пятнадцатом году жизни, в голодном, в известном гибелью доброй

половины казахов 1932 году он уходит на поиски дара судьбы, когда от удачи до смерти был всего один шаг.

С помощью родственников, особенно своего дяди Еспая Сулейменова подросток Байкен добирается из аула Шабакбай, ныне Габит Мусреповского района Северо-Казахстанской области до города Кокшетау и далее в Петропавловск. Здесь он поступает слесарем паровозного депо, кончает ФЗУ и сразу же поступает в Ленинский сельхозтехникум не далеко от города Петропавловск.

В 1932 году и особенно в 1937 году шли массовые репрессии, тоталитаризм истребил лучшую часть интеллигенции народа. Молодого сельхозтехника пригласили в районный комитет комсомола и определили заведующим отдела политической работы. Шел уже 1938 год. Кто уцелел, тот был на коне, а молодому политруку комсомола достался велосипед. Политотдел занимался воспитанием молодежи в духе требований партии. И эту тяжелую ношу он выполнял весьма старательно. Для молодого Ашимова стала законом жизни русская поговорка: “Служи верно кому присягнешь”.

В том же 1938 году он призывается в ряды Советской Армии. И армии также не по возрасту степенный казах показал образцы стремой дисциплины. На военной службе того времени молодые люди действительно закалялись, набирали ума и деловитости. Для Байкена Ашимовича армия стала хорошей школой жизни.

В 1941 году заканчивается военная служба, однако через четыре дня пребывания дома в с.Казгородок Айыртауского района Северо-Казахстанской области началась Великая Отечественная война. Около года работал Байкен Ашимович учителем в средней школе, а в июле 1942 года уходит на фронт. За этот счастливый год он не только освоил свою учебную дисциплину: “Механизация сельского хозяйства” но не механически, а трогательно выпол-

нил страстное веление юного сердца, влюбился в выпускницу средней школы, юную красавицу Сырымбета - Бахыт Асетовну. На ней он женился после войны и в настоящее время они составили большой очаг с сыном и двумя дочерьми, с бурной кучей любимых внуков и внучек, отпраздновали “Золотую свадьбу”

Бахыт Асетовна 14 лет пребывая в роли спутницы Предсовмина республики не утонула в бриллиантах. Все кто работали в те годы вместе с Б.Ашимовым отмечают скромность его жены, простоту и целомудрие. Она не цеплялась за вожжи главы правительства, никогда не посягала в кадровые и другие дела мужа. Лишь только тогда, когда Байкен Ашимович вышел на персональную пенсию попал в персональное подчинение и личную ответственность Бахыта Асетовны. “Бахыт” по казахски - счастье и прав аксакал когда говорит “в моем Бахыте мой бахыт”. “Бақытым — менің бақытым” стало крылатым выражением в кругу друзей и знакомых.

Как-то на 80-лети Байкена Ашимовича в Кокшетау выступающие восхваляли Бахыт Асетовну и ее заслуги в успехах мужа отмечали в процентах и довели до 95. Тогда Байкен Ашимович не выдержал и сказал: “А мне что достанется? Зал одолел дружный смех.

Я тогда встал и сказал: Ведь Вам достался весь Казахстан, да еще “Золотая звезда” на груди. Зал горячо аплодировал. Давайте, друзья, поздравим Бахыт Асетовну, за ее благородный труд как большого педагога, учителя математики, хорошей матери, и как волшебного элексира любимого мужа, которому 85-лет! Живите, Бахыт Асетовна, в полном здравии и нынешней красе еще долгие и долгие годы! Вместе с Байкен-ага бодро шагайте вперед до бриллиантовой свадьбы. Я верю этому, ибо у вас нет полных месяцев, а все месяцы медовые.

После войны для нашего юбиляра начался упорный мирный труд на полях Кокшетауской области в течение 16 лет, где он от рядового агронома поднялся до поста второго секретаря обкома партии. За тем славная индустриальная Караганда, где он был председателем облисполкома в тяжелейшие годы после “Темиртауских событий” известных восстанием рабочих. Караганда была школой крупной индустрии и развитой науки.

Позже Байкен Ашимович был избран первым секретарем Талды-Курганского обкома партии. Здесь он приобрел богатый опыт руководства южной областью Республики. С таким громадным опытом он оказался наиболее подготовленным главой Правительства, владеющим как никто другой делами и севера и центра и юга Казахстана. Так, с 31 марта 1970 года до 31 марта 1984 года Ашимов был во главе Правительства республики. Четырнадцатый по счету Предсовмина, работал ровно четырнадцать лет на этом посту, по продолжительности больше всех своих предшественников и последователей. Бразды правления Правительством как Вы, знаете, он передал счастливой руке Нурсултана Абишевича Назарбаева.

В эти торжественные минуты надо вспомнить Динмухамеда Ахмедовича Кунаева, который с согласия Москвы, не ошибся в выборе главы Правительства. Они рука об руку долгие годы работали вместе и способствовали укреплению экономики и культуры Республики. Советская власть огорчившая жуткими репрессиями, немало дала для развития Казахстана. Республика по всем показателям прочно заняла третье место после Российской Федерации и Украины. Был создан прочный индустриально-аграрный фундамент государственности, которым пользуется ныне независимый Казахстан.

Хотим ли мы того или нет жизнь таких людей обогащает историю народа, а история украшает их поиски и

стремления. От факта никуда не денешься: при их руководстве Казахстан стал чаще появляться на исторической арене науки и литературы, культуры и искусства. Был высокий контроль и люди смотрели на людей, чтобы не было стыдно перед ними за неразумный шаг. Не было массовой растащиловки народного добра. Так, что не только экономическая мощь и культурный климат но и нравственное здоровье крепили вместе.

Немало различных деятелей которые думают, что они наделены всеми добродетелями, существующими на белом свете, но не существующими у него самого. Наш юбиляр далек от таких иллюзий. Сдержанность, умение поставить себя всегда в нужное разумное русло жизни составили основу его богатого характера. Он наделен богом не только прекрасным умом и замечательными организаторскими способностями, а обладает верным вкусом к жизни, справедливым суждением в оценке себя и других, отсюда им довели всегда верные решения и уверенные действия. В нем царили всегда благородные порывы. Именно такие черты его характера освещали путь к благоразумию.

Байкен Ашимович не из тех, кто скучает по старой жизни и порядкам, но и понапрасну не охаивает полезные стороны прошлого. Он активной деятельностью помогает ветеранским организациям республики и города Алматы в деле более прочного становления суверенного Казахстана. Благородный аксакал всесторонне поддерживает новые экономические реформы и демократизации страны на благо всех народов страны.

На встрече в аэропорту г.Кокшетау пять лет тому назад во время празднования 80-летия Байкена Ашимовича не равнодушная пожилая землячка ему сказала: “Спасибо за приезд, молодец не постарел, а как-то выглядишь более окреплым чем наши старики”. Права была красивая землячка. Байкен Ашимович как кора того дуба, о которой

говорил великий Леонардо да Винчи вобрал в себя больше силы и здоровья и мудрости чем его престарелые сверстники. Он в свои 85 лет выглядит как гиганская скала никогда незадумывающийся о велении времени.

Наш аксакал уже многие годы на заслуженном отдыхе. Власть его не испортила, а как к чистому золоту на ветру не пристали ни пыль, ни ржавчина. Он вышел из бедной семьи, отца потерял рано. Невольно задумаешься: Жизнь была беднее, а душа оказалась щедрее других. Щедрой души человеку, бог подарил щедрую осень жизни.

Мудрость сопровождает его всегда: и сейчас он встает рано в одно и в тоже время, опрятно одевается и в своем строгом великолепии садится за письменный стол. Он создал хорошую книгу воспоминаний на казахском языке, пожелаем, чтобы к 90-летию написал то же самое на русском языке, не как перевод старой, а как новую с могущественной высоты 90-летия. Ведь этот труд будет неоценимой частью живой истории XX века и начала нового столетия. Строка юбиляра строгая, мне нравится как он тонко владеет чувствами и умно следит за выражениями.

Невольно вспоминаю Гете: “Взор мой взор! Иль видишь снова. Золотые сны былого?” Власть былого не стереть, ведь хорошее былое смешалось с новой жизнью и помогает строить будущее. Воспоминания Ваши дорогой аксакал, нужны для всех, особенно для подрос тающего поколения.

Награды Байкена Ашимовича большие. Он в боях за родину награжден Орденом “Красной звезды”, двумя орденами “Отечественной войны”, как освободитель Варшавы имеет и Польский орден, бережно хранит благодарность полученную за подписью Верховного главнокомандующего маршала И.Сталина. Как видите, он такой же человек, как каждый из нас, но непомерно в большей

степени, помноженной на золотую звезду и четыре ордена Ленина.

Генерал армии герой Отечественной войны “Халык қаһарманы” Сагадат Нурмагамбетов выступая на восьмидесятилетии Б.Ашимова говорил: “Как только иной особо известный деятель сходит с высокого поста тут же его поливают грязью со всех сторон, за спиной и в глаза. Байкен Ашимов к такого рода руководителям не относится, он честен и справедлив как Суворов, потому-то сейчас он на пенсии открыто встречается с людьми самых различных категорий”. Да, именно так его встречают везде с большим уважением и любовью. Это и есть самая большая награда за его большой и успешный труд на благо родины.

Ныне здравствующий корифей нашей литературы Абдижамил Нурпейсов в статье “Добрый след” отмечает “выверенный временем четкий стиль” Байкена Ашимовича. Действительно благодаря разумному стили” жизни он прекрасно сохранился так, что его действия соответствуют словам, а слова соответствуют действиям и он сам всегда находится на переднем крае общественной жизни. Пусть жизнь этого благородного аксакала длится еще многие годы в том же стиле, в том же духе и в том же благополучии.

Спасибо за внимание.

Какимбек Салыков

23.08.2002 г.

Алматы

Алғы сөз	3
Бірінші бөлім. <i>Өлеңдер</i>	4
Өмірдің академигі	5
Есіл таны	6
Ғашық қала Алматы	7
Жасай бер, біздің Елорда	7
Ағалар үшін алғысым (<i>Нұрсұлтан Назарбаевқа</i>)	8
Бәйкен аға бүгінгі	10
Тіл жорығы	11
Көкшетаудың қаласы	12
Саясаткерлік Абайы	13
Қызылжар	15
“Сақта, құдай, өмірдің “әттеңінен”	16
Жан әлемі (<i>Серік Құрабаевқа</i>)	17
Бір жаңартып өтетін	18
Бөрте ханымның сөзі	19
Оңдасынға	20
Батырға ескерткішпен құттықтаймын	21
Жаманға етсең жақсылық,	23
Бір қазақты бөлмейікші екіге	23
Сағындым	25
Данияр құдаға	26
Байшілікте (<i>Есенгелді Мұқыжановқа</i>)	27
Өнерпазға ақ бата (<i>Гаухар Сұлтановаға</i>)	28
Бас мүфтиді құттықтау (<i>Әбсаттар Дербісәліге</i>)	28
Сағадат Нұрмағамбетовтің сөзі	31
Көңілім	32
Абаймен ерте табысқан (<i>Бәйкен Әшімовке</i>)	33
Есімін жылдар жасырмас (<i>Сәкен Жүнісовке</i>)	34
Асыл тұлға бақыл бол (<i>Өмірзақ Сұлтанғазинге</i>)	35
Шәкір ағайдың айтқаны	36
Сәкен аға қақпақылы	37
Алпыс деген алтын шақ (<i>Марат Жоркеновке</i>)	37
Ағалық ақ тілегім (<i>Марат Кенжеғозинге</i>)	39
Мәриямға	42
Қорқамын	43
Серікбай құдам сексенде	44
Осы жұрт Шарбақкөлді біле ме екен	46

Құттықтау	47
Мақтаналық	48
Ел сенімін ақтаған	49
Кіндік қаны тамған жер	52
Шабакбайда	52
Қарасай мен Ағынтай бабаларым	53
Кербез Көкше келбеті	54
Асыл ана Айғаным	56
Бакыт жеңгеме	57
Бірлігімнен бакыт табар тірлігім	58
Сағындық Кенжебаевтың сөзі	59
Қыз дала	60
Саумалкөл (<i>Бәйкен Әшімовке</i>)	61
Көңілашар	62
Түркі тектес елдердің Бас ақыны	63
Домбыра сыры	64
Бәйкеннің Диханды құттықтауы	65
Көкшедегі кездесу	66
Шыдай берші	67
Нар тұлға (<i>Еңбек ері Еркін Әуелбековке</i>)	68
Наурызбен құттықтау	69
Қытайда болған елшіміз (<i>Жәнібек Кәрібжановқа</i>)	71
Біздің ауыл	72
Достықтың құтты белгісі (<i>Кеңес Үшбаевқа</i>)	73
Бір теңеумен бар сырынды ашпаспын	74
Жөптейді тағдыр сенгенді	74
Биікте еркін жүруге	74
Мөлшер бар таудың шыңында	75
Көңіл назы	75
Шөберем менің Әділге	76
Тіршілік	76
Сағынып көрдім тағы да	77
Досқа сыр	78
Наполеонның сөзі	79
Қажымұрат Нағмановтың айтқаны	79
Жетіммін жігіт демейді	80
Сағындыққа Бәйкен аға айтқаны	80
Дүниеден озды екі сәйгүлік	81

Біздің мектеп түлегі (<i>Бақыт Әсетқызына</i>)	82
Көрікті еттің Бәйкен аға жетегін	84
Әшірбек, ауыл жаққа барайықшы	85
Қуанышта ағайын ағылады	86
Бала күнде балдырған еркем еді	86
Бұрабайда кездесу (<i>Жұмаш Әубәкіровке</i>)	86
Кім асау	87
Самолеттегі экспромт	88
Алпысқа келген інілеріме	89
Қамзабай Бөкетовтің сөзі	90
Есләм Зікібаевқа	91
Табысым	92
Альбомдағы сөз	93
Өзгеріс	93
Алғысым (<i>Ғалым Мұтановқа</i>)	94
Туған күнің Астана, құтты болсын!	96
Атағын берсін Ғабеннің (<i>Оңдасын Әшімовке</i>)	98
Аңшылық (<i>Кенжеғали Сағадиевке</i>)	99
Алатаудың ақиығы (<i>Амангелді Ермағияевқа</i>)	100
Тойдағы есеп	102
Жұлдызың жансын Астана	103
Көрген сайын Әуезов тілдеседі (<i>Төлеген Досмағамбетовке</i>)	104
Аққулардың арманы	105
Балым құдағиға	106
Тойдағы сыр	106
Ел шетіндегі тебіреніс	107
Зейнолла Қабдоловқа	108
Жас ұрпақты жасқанбай қолтықтаған	109
Қаулады жалын Күн көзін	110
Елдің сыйлы ағасы (<i>Бәйкен Әшімовке</i>)	111
Ақ батасын бергендей Сегіз сері	112
Керекудің кереметі (<i>Оралбек Қожановқа</i>)	113
Еспай Сүлейменовке ода	115
Қазақтың асыл туған азаматы (<i>Бекет Тұрғараевқа</i>)	120
Екінші бөлім	122
Бәйкен жолы (<i>Лирикалық поэма</i>)	123
Соңғы сөз орнына	153

Кәкімбек Салықов

БӘЙКЕН ЖОЛЫ

Редакторы *С. Үркімбаев*
Корректоры *Б. Егембердіқызы*
Техникалық редакторы *Ж. Сейтенова*
Коркемдеген *Н. Айымбетов*
Компьютерде беттеген *М. Молдамұратов*

ИБ № 174

Дайын диапозитивтен басуға 21.08.07 қол қойылды. Пішімі
84x108^{1/32}. Қаріп түрі “Times Kaz”. Офсеттік басылыс.
Есептік баспа табағы 10.0. Шартты баспа табағы 10.5.
Таралымы 2 000 дана. Тапсырыс № 365.
Бағасы келісім бойынша.

“Сөздік-Словарь” баспасы, Қазақстан Республикасы, 480124,
Алматы қ. Абай д-лы. 143. Тел: 239-54-46

ЖШС “Жедел басу баспаханасы”,
Алматы қаласы, Красногорская көшесі, 71.

ISBN 9965-822-09-3

9 789965 822094

163т

К/О

Кәкімбек
САЛЫҚОВ

**БӘЙКЕН
ЖОЛЫ**

